

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Εσωτερικός Έλεγχος Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

της

Πλήκα Δέσποινας

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Οκτώβριος 2022

*Αφιερώνεται
στην οικογένειά μου*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την πολύτιμη βοήθεια και την αμέριστη στήριξη που μου παρείχε κατά την διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Επιπλέον, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου σε όλους τους καθηγητές του προγράμματος, για την καθοδήγηση και τις πολύτιμες γνώσεις που μας μετέδωσαν τα τελευταία δύο χρόνια.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την πάροδο των ετών, οι αδιάκοπες εξελίξεις στην οικονομία και την τεχνολογία σε παγκόσμιο επίπεδο κατέστησαν αναπόφευκτη την αύξηση της πολυπλοκότητας και του όγκου εργασιών των επιχειρήσεων. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν αποτελούν εξαίρεση, με τον ρόλο τους να είναι καθοριστικός για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία. Σε συνδυασμό με τις αλυσιδωτές επιδράσεις που ενδέχεται να προκαλέσει μια κρίση σε διεθνές επίπεδο, είναι επιτακτική η ανάγκη της δημιουργίας επαρκώς δομημένων και πλήρως οργανωμένων συστημάτων ελέγχου που συμβάλλουν στην διαχείριση των ενδεχόμενων κινδύνων που απειλούν την κάθε επιχείρηση. Όλο και περισσότερα στελέχη επιχειρήσεων αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα ενός τέτοιου συστήματος, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις είναι δύσκολη έως και αδύνατη η προσωπική επίβλεψη του συνόλου των εργασιών από την ίδια την Διοίκηση, ανεξαρτήτως του μεγέθους της επιχείρησης. Εφόσον λοιπόν η συγκέντρωση και η επεξεργασία των επαρκών χρηματοοικονομικών πληροφοριών είναι απαραίτητη για την λήψη ορθών αποφάσεων, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου καθίσταται καθοριστικής σημασίας για την βιωσιμότητα των σύγχρονων επιχειρήσεων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	iv
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	v
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	vii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	viii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Έννοια της Ελεγκτικής.....	1
1.2 Διακρίσεις του Ελέγχου	1
1.3 Ιστορική Αναδρομή του Ελέγχου.....	3
1.4 Σκοπός της εργασίας	5
1.5 Δομή της εργασίας	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	8
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	8
2.1 Εισαγωγή.....	8
2.2 Επισκόπηση Αρθρογραφίας	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	14
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	14
3.1 Ορισμός του εσωτερικού ελέγχου	14
3.2 Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου	14
3.3 Τύποι Εσωτερικού Ελέγχου	15
3.4 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου	17
3.4.2 Αποτελεσματικότητα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	18
3.4.3 Αδυναμίες του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	20
3.6 Διεθνή Πρότυπα Εφαρμογής Εσωτερικού Ελέγχου.....	24
3.6.1 Πρότυπα Χαρακτηριστικών Ιδιοτήτων	25
3.6.2 Πρότυπα Διεξαγωγής	27
3.7 Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	31
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	31
4.1 Εισαγωγή.....	31
4.2 Ορισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων.....	31
4.3 Σημασία των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	32

4.3.1 Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση	34
4.3.2 Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα	37
4.4 Λογιστικός Χειρισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων.....	39
4.4.1 Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	40
4.4.2 Δομή Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	41
4.5 Εσωτερικός Έλεγχος Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων.....	43
4.5.1 Δυσχέρειες Εφαρμογής Εσωτερικού Ελέγχου στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις ...	43
4.5.2 Οφέλη Εφαρμογής Εσωτερικού Ελέγχου στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις.....	45
4.5.3 Είδη Ανάθεσης Εσωτερικού Ελέγχου	46
4.5.4 Εξωτερική Ανάθεση του Εσωτερικού Ελέγχου	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	49
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	49
5.1 Συμπεράσματα.....	49
5.2 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	50
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	52

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Ορισμός των ΜμΕ	32
Πίνακας 2: Αριθμός, προστιθέμενη αξία και απασχόληση των ΜμΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων στην ΕΕ-28 στον NFBS το 2018	35
Πίνακας 3: Αριθμός, προστιθέμενη αξία και απασχόληση των ΜμΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων στην ΕΕ-27 στον NFBS το 2020	36
Πίνακας 4: Αριθμός Επιχειρήσεων, Απασχολουμένων, προστιθέμενη αξία-2019.....	38
Πίνακας 5: Αριθμός Επιχειρήσεων, Απασχολουμένων, προστιθέμενη αξία-2020.....	39

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΔΛΠ	Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα
ΔΠΧΠ	Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΜμΕ	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
ΣΣΕ	Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου
COSO	Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
GRC	Governance, Risk and Control
IASB	International Accounting Standards Board
IFRS for SMEs	International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Enterprises
IIA	The Institute of Internal Auditors
KPIs	Key Performance Indicators
MIS	Management Information System
NFBS	Nonfinancial Business Sector
SBA	Small Business Act
SMEs	Small and Medium-sized Enterprises

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Έννοια της Ελεγκτικής

Η ελεγκτική επιστήμη αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους των οικονομικών και διοικητικών επιστημών. Κύριος σκοπός της είναι η επαλήθευση της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, η οποία πραγματοποιείται με βάση γενικά αποδεκτούς κανόνες και αρχές που καθορίζουν το πλαίσιο της διεξαγωγής του ελέγχου. Μέσω της σύνθεσης και εκτέλεσης της ενδεδειγμένης μεθοδολογίας, ο ελεγκτής αποσκοπεί στην πρόληψη, τον εντοπισμό και την καταστολή ακούσιων ή εκούσιων λαθών που διαστρεβλώνουν την ακριβοδίκαιη εικόνα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Κατά την διενέργεια του ελέγχου, πρέπει να τηρείται και να εφαρμόζεται το πλαίσιο των αρχών και των κανόνων που αφορούν την ελεγκτική διαδικασία, αλλά και το σύνολο των αξιών που πρέπει να διέπουν τον ίδιο τον ελεγκτή. Αυτό επιτυγχάνεται όχι μόνο μέσω της αυστηρής εφαρμογής των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ) και του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας, αλλά και με την τήρηση της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας και νομολογίας. Το σύνολο των προαναφερόμενων αρχών και παραδοχών όταν είναι απαραίτητο τίθεται σε αλλαγές, με σκοπό την βελτίωση και την προσαρμογή τους στις συνεχείς εξελίξεις του οικονομικού περιβάλλοντος.

1.2 Διακρίσεις του Ελέγχου

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι έλεγχοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν με βάση διάφορα κριτήρια, ανάλογα με το εκάστοτε υπό εξέταση στοιχείο. Εν συνεχεία, αναλύονται οι κατηγορίες των ελέγχων βάσει των εξής κριτηρίων:

i. Το **πρόσωπο** που πραγματοποιεί τον έλεγχο:

- Εξωτερικός έλεγχος: πραγματοποιείται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο δεν διαθέτει εξαρτημένη σχέση εργασίας με την ελεγχόμενη εταιρία και δεν συνδέεται οικονομικά με αυτήν. Ο έλεγχος αυτός διενεργείται από ορκωτό ελεγκτή – λογιστή, ο οποίος διαθέτει άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και τις επαρκείς επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες, μετά από πρόσκληση του από την ελεγχόμενη εταιρία.
- Εσωτερικός έλεγχος: πραγματοποιείται από πρόσωπο το οποίο έχει τα απαραίτητα επαγγελματικά προσόντα και την απαιτούμενη εμπειρία, με την διαφορά ότι αποτελεί υπάλληλος της ελεγχόμενης εταιρίας. Ο εσωτερικός ελεγκτής αποτελεί στέλεχος της οντότητας, με συνέπεια να συνδέεται άμεσα με την Διοίκηση και να οφείλει να ακολουθεί τον εσωτερικό κανονισμό της.
- Μικτός έλεγχος: σχεδιάζεται από το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου της οντότητας και υλοποιείται σε συνεργασία με τον εξωτερικό ελεγκτή.

ii. Το **σκοπό** του ελέγχου:

- Προληπτικός έλεγχος: σκοπός του είναι η αποφυγή σφαλμάτων τα οποία δύναται να προκύψουν πριν ή κατά την διάρκεια εκτέλεσης των οικονομικών και λογιστικών διαδικασιών.
- Κατασταλτικός έλεγχος: στόχος του είναι ο εντοπισμός και η καταστολή ακούσιων ή εκούσιων λαθών και πραγματοποιείται έπειτα από την διενέργεια των εξεταζόμενων διαδικασιών.

iii. Το **εύρος** του ελέγχου:

- Γενικός έλεγχος: διενεργείται για το σύνολο των διαδικασιών της οικονομικής οντότητας προκειμένου να ακολουθήσει η έκφραση γνώμης για το αν οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν την ακριβοδίκαιη εικόνα της οντότητας.
- Ειδικός έλεγχος: στοχεύει σε συγκεκριμένα κονδύλια και διαδικασίες και διενεργείται σε ανύποπτο χρόνο προκειμένου να εντοπίσει ακούσια ή εκούσια σφάλματα.

iv. Την **περιοδικότητα** του ελέγχου:

- Μόνιμος ή διαρκής έλεγχος: πραγματοποιείται σε όλη την διάρκεια της χρήσης.

- Τακτικός ή περιοδικός έλεγχος: διενεργείται ανά συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα.
- Έκτακτος ή περιστασιακός έλεγχος: λαμβάνει χώρα σε έκτακτες περιπτώσεις και σε τυχαία χρονική στιγμή.

v. Το **νομοθετικό πλαίσιο**:

- Υποχρεωτικός έλεγχος: διενεργείται και επιβάλλεται από κρατικούς φορείς, την νομοθεσία ή έπειτα από δικαστική εντολή.
- Προαιρετικός έλεγχος: λαμβάνουν χώρα μετά από εντολή της Διοίκησης για εσωτερική χρήση.

vi. Τον **τομέα** που εξετάζουν:

- Διαχειριστικός έλεγχος: διενεργείται με σκοπό την εξέταση της διαχείρισης των οικονομικών της οντότητας.
- Φορολογικός έλεγχος: εξετάζει τον βαθμό στον οποίο τηρούνται οι φορολογικοί νόμοι και οι διατάξεις που αφορούν τις φορολογικές υποχρεώσεις της οντότητας.
- Διοικητικός έλεγχος: διενεργείται για την διασφάλιση της ορθότητας της εκτέλεσης των διαδικασιών της επιχείρησης.

1.3 Ιστορική Αναδρομή του Ελέγχου

Αναζητώντας τις ρίζες της ελεγκτικής επιστήμης μπορεί κανείς να συμπεράνει πως εκδηλώθηκαν παράλληλα με αυτές της λογιστικής. Με τον σχηματισμό των πρώτων οργανωμένων κοινωνιών και ανταλλακτικών οικονομιών στην προϊστορική εποχή, δημιουργήθηκε η ανάγκη της καταγραφής και του ελέγχου των πρώιμων συναλλαγών, των οποίων η εγκυρότητα και η ακρίβεια ήταν καθοριστικής σημασίας για την επιβίωση των ανθρώπων. Από εκείνη την εποχή οι δύο αυτές επιστήμες αναπτύσσονται παράλληλα με το πέρασμα των αιώνων, καθώς τα ίχνη τους εντοπίζονται σε όλους τους αρχαίους πολιτισμούς της αρχαίας Αιγύπτου, της αρχαίας Ελλάδας και φυσικά κατά την διάρκεια της άνθισης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Σύμφωνα με τον πατέρα της σύγχρονης επιστήμης του εσωτερικού

ελέγχου Lawrence Sawyer, ο όρος «audit» έχει προέλευση από την αρχαία Ρώμη, όπου οι αξιωματούχοι πραγματοποιούσαν προφορικά τις επαληθεύσεις των υπό εξέταση αρχείων. Η συγκεκριμένη ερμηνεία υποστηρίζει ότι ο όρος «audit» προέρχεται από τον λατινικό όρο «auditus», ο οποίος μεταφράζεται ως «ακρόαση».

Έπειτα από την γενική στασιμότητα που επικράτησε τον Μεσαίωνα, η λογιστική και ελεγκτική επιστήμη αναπτύχθηκε σημαντικά από τον 11^ο αιώνα και μετά, με την έναρξη των Σταυροφοριών και την ανάπτυξη του εμπορίου στον Ευρωπαϊκό χώρο. Κατά την περίοδο της Αναγέννησης στην Ιταλία του 15^{ου} αιώνα, ο πατέρας της λογιστικής επιστήμης Λούκα Πατσιόλι ανέπτυξε το διπλογραφικό λογιστικό σύστημα, ως αποτέλεσμα της ανάγκης που δημιουργήθηκε για την καταχώρηση κάθε λογής εμπορικών συναλλαγών, ως αποτέλεσμα της αδιάκοπης ανάπτυξης του εμπορίου.

Με την έναρξη της Βιομηχανικής Επανάστασης στην Αγγλία του 18^{ου} αιώνα και την δραματική αύξηση του μεγέθους των συναλλαγών εξαιτίας της εκβιομηχάνισης της παραγωγής, η αναβάθμιση των λογιστικών συστημάτων υπήρξε μονόδρομος. Με την άνθιση των επιχειρήσεων και την δημιουργία των πρώτων κεφαλαιουχικών εταιριών, οι μέτοχοι συνειδητοποίησαν την σημαντικότητα της τακτικής διενέργειας ελέγχων για την διασφάλιση των συμφερόντων τους. Έτσι, δημιουργήθηκε η ανάγκη για την απασχόληση ελεγκτών, των οποίων πρωταρχικό μέλημα αποτελούσε η ανίχνευση λάθους ή απάτης από πλευράς του προσωπικού ή ακόμη και των διοικητών.

Κατά τον 19^ο αιώνα, πλήθος επιχειρηματιών παραχώρησε σε τρίτους ένα μεγάλο μέρος των καθημερινών εργασιών των επιχειρήσεών τους. Το γεγονός αυτό δημιούργησε την ανάγκη για την δημιουργία του επαγγέλματος του εξωτερικού ελεγκτή. Οι επιχειρηματίες ήθελαν να γνωρίζουν την πραγματική πορεία των επιχειρήσεών τους και για τον λόγο αυτό απευθύνονταν σε κάποιον τρίτο, αντικειμενικό και ανεξάρτητο ελεγκτή, ο οποίος αξιολογούσε τους κινδύνους λάθους ή απάτης της κάθε επιχείρησης και εξέφραζε αμερόληπτα και αντικειμενικά την γνώμη του για τα υπό εξεταζόμενα στοιχεία.

Η ανάγκη για την ανάπτυξη του εσωτερικού ελέγχου, είχε ως αφετηρία την αύξηση του μεγέθους και της πολυπλοκότητας των επιχειρήσεων, η οποία έκανε δύσκολη έως και αδύνατη την επίβλεψη όλων των διαδικασιών και των συναλλαγών απευθείας από την Διοίκηση. Οι πρώτες θέσεις εργασίας για εσωτερικούς ελεγκτές δημιουργήθηκαν σε σιδηροδρομικές εταιρίες. Αρμοδιότητα των εσωτερικών ελεγκτών αποτελούσε η διενέργεια ελέγχου για να διαπιστώσουν αν τα χρήματα που αντιστοιχούσαν στα εισιτήρια που είχαν εκδοθεί από τους

πράκτορες, είχαν συγκεντρωθεί και καταγραφεί ορθά. Στην συνέχεια, πρώιμα συστήματα εσωτερικού ελέγχου ξεκίνησαν να αναπτύσσονται σε όλο και περισσότερες επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα οι διαδικασίες που ακολουθούνται κατά την διενέργεια του ελέγχου να τυποποιούνται. Ως συνέπεια, το 1941 ιδρύεται το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (The Institute of Internal Auditors – ΠΑ) και καθορίζονται επισήμως για πρώτη φορά ο σκοπός, το πεδίο εφαρμογής και οι βασικές πρακτικές του εσωτερικού ελέγχου. Με το πέρασμα των ετών και την αδιάκοπη εξέλιξη του επαγγέλματος, σήμερα το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων και την παροχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πιστοποιήσεων σε πάνω από 170 χώρες.

1.4 Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη της έννοιας και των βασικών αρχών του εσωτερικού ελέγχου, καθώς και ο ρόλος που αυτός διαδραματίζει στην λειτουργία των οικονομικών μονάδων και ειδικότερα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

Αρχικά, αποτελεί επιτακτική η ανάγκη της κατανόησης των βασικών εννοιών που συνδέονται με τον εσωτερικό έλεγχο και τις εσωτερικές δικλίδες ασφαλείας, καθώς και η εξέταση των βασικών σημείων των διεθνώς αποδεκτών Προτύπων και πλαισίων ελέγχου που πρέπει να διέπουν την συμπεριφορά και το έργο ενός εσωτερικού ελεγκτή. Έπειτα από την ανάπτυξη αυτών των κύριων σημείων, δίνονται οι βάσεις για την επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, με στόχο την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων για τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στην καθημερινή λειτουργία και πορεία των οικονομικών οντοτήτων ανεξαρτήτως του μεγέθους τους. Εν συνεχεία, το κύριο ζήτημα της εργασίας είναι η ανάλυση της σημασίας, του λογιστικού χειρισμού και του εσωτερικού ελέγχου των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες αποτελούν την ραχοκοκαλιά για την πλειοψηφία των οικονομιών σε παγκόσμια κλίμακα. Συμπερασματικά, μετά την μελέτη των παραπάνω θεμάτων, ο αναγνώστης θα είναι σε θέση να σχηματίσει μια σφαιρική εικόνα για την φύση του εσωτερικού ελέγχου και ειδικότερα για τα αίτια που αποτρέπουν την πλειοψηφία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν οργανωμένα και επαρκή συστήματα εσωτερικού ελέγχου.

Εν ολίγοις, τα βασικότερα ερωτήματα που απαντώνται στην παρούσα διπλωματική εργασία είναι τα εξής:

- Ποια είναι η έννοια του εσωτερικού ελέγχου και ποια η εξέλιξή του με το πέρασμα των ετών;
- Ποιες είναι οι αρχές και οι κανόνες βάσει των οποίων διενεργεί το έργο του ο εσωτερικός ελεγκτής;
- Πώς η εφαρμογή ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη των ΜμΕ;
- Για ποιους λόγους είναι σπάνια η υιοθέτηση εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας στην περίπτωση των ΜμΕ;

1.5 Δομή της εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία απαρτίζεται από πέντε κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή στην έννοια και τις διακρίσεις του ελέγχου, καθώς και μία σύντομη ιστορική αναδρομή για την γένεση και την εξέλιξη της ελεγκτικής επιστήμης.

Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει την επισκόπηση έγκριτων άρθρων και ερευνών με αντικείμενο τον εσωτερικό έλεγχο, δίνοντας έμφαση σε έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις ανά την υφήλιο. Ειδικότερα, αναλύονται θέματα που αφορούν την επίδραση ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου στην λειτουργία και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και εξετάζονται ζητήματα σχετικά με την απόφαση για την εξωτερική ανάθεση του ελέγχου, κυρίως στην περίπτωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια εκτενής αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου, ξεκινώντας από την ανάλυση της έννοιας και του σκοπού του εσωτερικού ελέγχου και των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας. Εν συνεχεία, γίνεται μια σύντομη παρουσίαση του Πλαισίου Διαχείρισης Επιχειρηματικών Κινδύνων COSO, των Διεθνών Προτύπων Εφαρμογής του Εσωτερικού Ελέγχου και του Κώδικα Επαγγελματικής

Δεοντολογίας του Εσωτερικού Ελεγκτή, προκειμένου να οριστούν οι αρχές και οι κανόνες που πρέπει να διέπουν τον επαγγελματία εσωτερικό ελεγκτή και το έργο του.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζεται η σημαντικότητα του ρόλου των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην ελληνική, αλλά και την παγκόσμια οικονομία μέσα από την επισκόπηση διεθνών δεδομένων. Επιπροσθέτως, γίνεται αναφορά στον λογιστικό χειρισμό τους, καθώς και στην επίδραση που μπορεί να έχει η εφαρμογή ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου στην περίπτωση των επιχειρήσεων αυτού του μεγέθους.

Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα βασικά συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας και κάποιες κύριες προτάσεις οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν έναυσμα για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Το αντικείμενο του εσωτερικού ελέγχου έχει απασχολήσει κατά κόρον τους ερευνητές ανά την υφήλιο τις τελευταίες δεκαετίες. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται ένα πλήθος ερευνών που εστιάζουν στην σχέση του εσωτερικού ελέγχου με την Διοίκηση, την Εταιρική Διακυβέρνηση, την διαχείριση του κινδύνου και την ανίχνευση της απάτης. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια αυξάνονται οι μελέτες που επιχειρούν να εξετάσουν την σημαντικότητα της ύπαρξης ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ). Η πληθώρα αυτών των ερευνών πραγματοποιούνται κυρίως σε αναδυόμενες οικονομίες, όπως αυτές της Αφρικής και της Ασίας, καθώς η συνεισφορά των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν τους είναι καθοριστικής σημασίας. Στην συνέχεια, παρατίθενται συνοπτικά κάποιες από αυτές τις μελέτες που πραγματοποιήθηκαν σε μικρές, μεσαίες και μεγάλες οικονομικές οντότητες την τελευταία εικοσαετία.

2.2 Επισκόπηση Αρθρογραφίας

Σε άρθρο του ο Christensen (2022) εξετάζει τον βαθμό και τον τρόπο με τον οποίο η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου αλληλεπιδρά με τις διαδικασίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ο προσδιορισμός αυτής της επίδρασης είναι αναγκαίος, καθώς με το πέρασμα των ετών οι νόμοι και οι κανονισμοί που υιοθετούνται ανά την υφήλιο στρέφουν όλο και περισσότερες επιχειρήσεις στην υιοθέτηση συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Τα αποτελέσματα της μελέτης κατέδειξαν ότι η λειτουργία του εσωτερικού ρόλου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην απόφαση για την εφαρμογή νέων ελεγκτικών διαδικασιών και στην βελτίωση των ήδη υπάρχοντων, προσθέτοντας αξία στην επιχείρηση.

Οι Goodwin και Yeo (2001), μέσω μελέτης τους που πραγματοποιήθηκε στην Σιγκαπούρη, εξέτασαν πως η σχέση της ελεγκτικής επιτροπής με την λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να επηρεάσει την ανεξαρτησία του. Τα ευρήματα έδειξαν ότι η ανεξαρτησία ενισχύεται όλο και περισσότερο, όταν τα μέλη της ελεγκτικής επιτροπής είναι ανεξάρτητα και όχι εκτελεστικά ή μη μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Επιπροσθέτως, διερευνήθηκε η περίπτωση της χρήσης του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου ως ένα προκαταρκτικό στάδιο για την εκπαίδευση πιθανών μελλοντικών διευθυντικών στελεχών των επιχειρήσεων. Αυτή η πρακτική παρατηρείται συχνά στην Σιγκαπούρη και όχι μόνο, καθώς υπάρχει η πεποίθηση ότι μέσω της ενασχόλησης των εν δυνάμει στελεχών σε θέσεις του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, θα λάβουν πληθώρα γνώσεων που θα τους είναι χρήσιμη στον μετέπειτα διοικητικό τους ρόλο. Αυτό όμως έχει ως συνέπεια την διάβρωση της αντικειμενικότητας των υποψηφίων στελεχών καθώς είναι πιο πιθανό να υποκύψουν σε πιέσεις που μπορεί να δεχθούν από την Διοίκηση, εφόσον εξαρτώνται από την κρίση της για την μελλοντική πορεία τους στην εταιρία.

Σε έρευνα που πραγματοποίησαν οι Soh και Martinov-Bennie (2011) στην Αυστραλία αναφορικά με τον σύγχρονο ρόλο της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, εντόπισαν σημαντικές αλλαγές με το πέρασμα των ετών. Οι αλλαγές αυτές οφείλονται σε παράγοντες όπως ο εκσυγχρονισμός των νομοθετικών και κανονιστικών πλαισίων, η πληρέστερη εκπαίδευση και κατάρτιση των επαγγελματιών του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και γενικότερα η αναγνώριση της σημαντικότητας της ύπαρξης ενός επαρκώς δομημένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Παρατηρείται ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου εφαρμόζεται πλέον σε ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων και οι παράγοντες με βάση τους οποίους αξιολογείται η αποτελεσματικότητά του εμπλουτίζονται συνεχώς. Παρ' όλα αυτά, οι μηχανισμοί αξιολόγησης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου έχουν παραμείνει στάσιμοι με το πέρασμα των ετών, δημιουργώντας αμφιβολίες για το αν μπορεί να εξαχθεί η πραγματική εικόνα του εκάστοτε συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Οι Coram et al. (2008) συνέλεξαν στοιχεία από επιχειρήσεις της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας με σκοπό να διαπιστώσουν αν όντως η υιοθέτηση ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου βοηθά τις επιχειρήσεις να εντοπίσουν περιπτώσεις απάτης πιο αποτελεσματικά από τις επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν ΣΕΕ. Τα συμπεράσματα που εξήγαγαν επιβεβαιώνουν αυτή την υπόθεση και επιπλέον καταδεικνύουν ότι είναι προτιμότερη η δημιουργία ενός τμήματος εσωτερικού ελέγχου εντός της επιχείρησης ή η μερική εξωτερική του ανάθεση, παρά η εξ' ολοκλήρου ανάθεσή του σε κάποια ελεγκτική εταιρία.

Οι Chambers και Odar (2015) υποστηρίζουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος δεν μπόρεσε να φέρει εις πέρας τον ρόλο του, ως ένας από τους μηχανισμούς προειδοποίησης και αποτροπής της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης που ξέσπασε στα μέσα του 2007. Επιπλέον, έθεσαν προτάσεις για την βελτίωση του συστήματος και της δομής του εσωτερικού ελέγχου, ούτως ώστε στο μέλλον να μπορέσει να εντοπίσει εγκαίρως τυχόν αδυναμίες στην πηγή τους, δηλαδή εντός του οργανισμού. Αρχικά, είναι αναγκαία η ενδυνάμωση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου, με σκοπό την αυστηροποίηση και την βελτίωση της αποδοτικότητας του ελέγχου της Εταιρικής Διακυβέρνησης. Η λειτουργία της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου εντός του οργανισμού δεν πρέπει να δέχεται επιρροές από την Διοίκηση. Επίσης, αποτελεί επιτακτική η ανάγκη της επικαιροποίησης των Διεθνών Προτύπων του Εσωτερικού Ελέγχου, με σκοπό να οριστούν οδηγίες σε περιπτώσεις παρατυπιών και απατών που δεν έχουν επιλυθεί στο εσωτερικό του οργανισμού, καθώς και σε ποιες περιπτώσεις θα πρέπει αυτές να γνωστοποιούνται εκτός του οργανισμού. Τέλος, η διαβεβαίωση που παρέχει η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στην Διοίκηση μπορεί να ενισχυθεί με την ανεξαρτητοποίησή της από αυτή, καθώς και επεκτείνοντας το εύρος δράσης του εσωτερικού ελέγχου.

Οι Mahzan και Yan (2014) εξετάζουν την σημασία της εφαρμογής ενός Συστήματος Διακυβέρνησης, Κινδύνου και Ελέγχου (GRC) το οποίο βασίζεται στις αρχές του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης (CG) στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η υιοθέτηση ενός αποτελεσματικού συστήματος GRC ενισχύει την παραγωγικότητα, την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη των ΜμΕ και επιπλέον συμβάλλει σημαντικά στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της εκάστοτε χώρας. Παρόλα αυτά διαπιστώνεται ότι μεταξύ αυτών των επιχειρήσεων δεν αναγνωρίζεται όσο θα έπρεπε η σημασία της εφαρμογής ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΣΕ), εξαιτίας της έλλειψης ενημέρωσης ή και του υψηλού κόστους υλοποίησης ενός τέτοιου συστήματος.

Ο Al-Najjar (2018) πραγματοποίησε έρευνα προκειμένου να διαπιστώσει αν οι μηχανισμοί της Εταιρικής Διακυβέρνησης έχουν επίδραση στο ύψος των ελεγκτικών αμοιβών, καθώς και στην απόφαση για την ανάθεση του ελέγχου μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε μια από τις τέσσερις μεγαλύτερες εταιρίες παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών, τις επονομαζόμενες «Big 4». Η έρευνα ανέδειξε την θετική σχέση μεταξύ του ύψους των αμοιβών ελέγχου και των εργαλείων της Εταιρικής Διακυβέρνησης όπως ο αριθμός των συσκέψεων που πραγματοποιούνται από την Επιτροπή Ελέγχου, το μέγεθος και η ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου (ΔΣ). Επιπροσθέτως, παρατηρήθηκε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ του βαθμού ανεξαρτησίας του ελέγχου και του ύψους των ελεγκτικών αμοιβών. Τέλος,

εντοπίστηκε ότι ο βαθμός της ανεξαρτησίας των μελών του ΔΣ και της επιμέλειας με την οποία πραγματοποιείται ο έλεγχος επιδρούν θετικά στην επιλογή μιας εκ των «Big 4» εταιριών για την ανάθεση του ελέγχου. Συμπερασματικά, οι παράγοντες της Εταιρικής Διακυβέρνησης που εξετάστηκαν παρατηρείται ότι επηρεάζουν τα χαρακτηριστικά και τις αμοιβές του ελέγχου των ΜμΕ με τρόπο παρόμοιο με αυτόν των μεγάλων εταιριών.

Σε άρθρο τους οι Titilayo και Promise (2022) υποστηρίζουν ότι η εφαρμογή ενός ανεξάρτητου Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου σε συνδυασμό με την υιοθέτηση ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης κινδύνου συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Μέσα από την έρευνά τους διαπιστώθηκε ότι είναι επιτακτική η ανάγκη ενίσχυσης των παραπάνω συστημάτων προκειμένου να διασφαλιστεί η άνθιση αυτών των επιχειρήσεων και κατ' επέκταση της οικονομίας.

Οι Chiarini et al. (2021) επιχειρούν να εντοπίσουν, μέσω έρευνάς τους σε ιταλικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην βελτίωση της επίδοσης μιας επιχείρησης. Πρωταρχική σημασία έχουν παράγοντες όπως ο κατάλληλος υπολογισμός των βασικών δεικτών επίδοσης (Key Performance Indicators - KPIs) και η εξέταση των στόχων της επιχείρησης κατά την διάρκεια του εσωτερικού ελέγχου. Επιπλέον, η διασφάλιση της συνεπούς διεξαγωγής του εσωτερικού ελέγχου από την Διοίκηση και η παρακολούθηση των διαδικασιών ελέγχου μέσω της χαρτογράφησης της κάθε ελεγκτικής διαδικασίας ανά δραστηριότητα συμβάλλουν θετικά στην αποδοτικότητα της επιχείρησης.

Οι Kaya και Uzay (2017) αναγνωρίζουν την ανάγκη εντοπισμού των κινδύνων που αφορούν την συνέχιση της δραστηριότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Οι σπουδαιότεροι κίνδυνοι μεταξύ άλλων είναι ο πιστωτικός και συναλλαγματικός κίνδυνος, ο κίνδυνος επιτοκίου, ο κίνδυνος ρευστότητας και ο κίνδυνος που προκύπτει από μια υφιστάμενη οικονομική κρίση. Παρατηρήθηκε ότι προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους συγκεκριμένους κινδύνους, οι ΜμΕ εστιάζουν κυρίως στην υιοθέτηση ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης των αποθεμάτων τους. Παράλληλα, παρατηρούνται σημαντικές δυσκολίες που αφορούν την διατήρηση και ενίσχυση της ρευστότητας τους. Τέλος, τονίζεται η σημασία ενός αποδοτικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου και της αποτελεσματικής διαχείρισης του εταιρικού κινδύνου, προκειμένου οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να παραμείνουν βιώσιμες.

Οι Sow et al. (2018) εστίασαν την έρευνά τους για την ανίχνευση της απάτης σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις της Μαλαισίας, καθώς διαπίστωσαν ότι παρ' όλη την συνεισφορά τους στην εθνική οικονομία, συστήματα εσωτερικού ελέγχου υιοθετούνται κυρίως στις μεγάλες

οικονομικές οντότητες. Όπως διαπιστώνεται, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις υπάρχει επίσης η ανάγκη υιοθέτησης και εφαρμογής διαδικασιών αποτροπής και ανίχνευσης της απάτης, ούτως ώστε να μπορέσουν να διατηρήσουν την βιωσιμότητά τους. Τέλος, ως κάποια από τα πιο αποτελεσματικά μέτρα κατά της απάτης που μπορούν να υιοθετηθούν εκ μέρους των ΜμΕ αποτελούν η διαμόρφωση ενός υγιούς περιβάλλοντος εντός της επιχείρησης, η εστίαση της προσοχής της Διοίκησης σε θέματα διαχείρισης κινδύνου και η δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου που αποτελείται από προσωπικό με την απαραίτητη επαγγελματική κατάρτιση.

Σε άρθρο των Zeng et al. (2020) εξετάζεται ο βαθμός στον οποίο οι δεξιότητες του επικεφαλής εσωτερικού ελεγκτή επιδρούν στην ποιότητα του έργου του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και συνεπώς στην πρόληψη εταιρικής απάτης. Τα αποτελέσματα, που εξήχθησαν από την έρευνά τους σε ΜμΕ της Κίνας, υποδεικνύουν ότι η αυξημένη ικανότητα επίβλεψης του επικεφαλής εσωτερικού ελεγκτή περιορίζει την πιθανότητα διενέργειας απάτης εντός της επιχείρησης. Ειδικότερα, η συνεργασία μεταξύ του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και της ελεγκτικής επιτροπής ενισχύει αυτή την ικανότητα του ελεγκτή, αποτρέποντας αποτελεσματικότερα περιπτώσεις απάτης. Αντιθέτως, όταν ο επικεφαλής εσωτερικός ελεγκτής κατέχει ταυτόχρονα και την θέση του προέδρου στο εποπτικό συμβούλιο, η επίδραση του ρόλου του στην καταστολή της εταιρικής απάτης εξασθενεί.

Οι Baatwah και Al-Qadasi (2020) πραγματοποίησαν μια εκτεταμένη μελέτη με σκοπό να εντοπίσουν ποια από τα χαρακτηριστικά της ανώτερης διοίκησης και των ελεγκτών οδηγούν μια επιχείρηση στην επιλογή της εξωτερικής ανάθεσης του εσωτερικού ελέγχου. Αρχικά, διαπίστωσαν ότι σε περιπτώσεις στις οποίες η πλειοψηφία των μελών της Ελεγκτικής Επιτροπής διαθέτει εξειδίκευση στον λογιστικό τομέα και η ανεξαρτησία του Διοικητικού Συμβουλίου είναι διασφαλισμένη, οι επιχειρήσεις αποφεύγουν την εξωτερική ανάθεση του εσωτερικού ελέγχου. Αντιθέτως, όταν τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου διαθέτουν την επαρκή και κατάλληλη γνώση και εμπειρία για την θέση την οποία κατέχουν, όταν η Ελεγκτική Επιτροπή διατηρεί την ανεξαρτησία της και ο Διευθύνων Σύμβουλος διαθέτει λογιστικό υπόβαθρο, οι πιθανότητες να ανατεθεί εξωτερικά ο εσωτερικός έλεγχος αυξάνονται σημαντικά. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο παίζει το μέγεθος της επιχείρησης, καθώς όσο μικρότερη είναι, τόσο πιο πιθανό είναι να γίνει εξωτερικά η ανάθεση λόγω του υψηλού κόστους δημιουργίας τμήματος εσωτερικού ελέγχου εντός της επιχείρησης.

Οι Wahab et al. (2021) εξετάζουν τις διαφορές μεταξύ της απόφασης για την εξωτερική ανάθεση του εσωτερικού ελέγχου και της απόφασης για την δημιουργία ενός τμήματος εσωτερικού ελέγχου εντός της οικονομικής οντότητας. Το ενδιαφέρον τους συγκεντρώθηκε κυρίως στην επίδραση που θα έχει αυτή η απόφαση στο κόστος και την ποιότητα του ελέγχου. Από την έρευνα παρατηρήθηκε ότι οι οικονομικές οντότητες που επιλέγουν την εξωτερική ανάθεση του εσωτερικού ελέγχου, όχι μόνο επιτυγχάνουν μεγαλύτερο βαθμό ανεξαρτησίας και αντικειμενικότητας, αλλά το επιτυγχάνουν και σε χαμηλότερο κόστος. Επιπλέον, οι εξωτερικοί ελεγκτές τείνουν να απαιτούν χαμηλότερες αμοιβές στην περίπτωση που οι υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου παρέχονται από κάποιον τρίτο αξιόπιστο πάροχο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Ορισμός του εσωτερικού ελέγχου

Επιτακτική ανάγκη αποτελεί η απόδοση ενός ορισμού για τον εσωτερικό έλεγχο, μέσα από τον οποίο θα γίνεται σαφές το θεμελιώδες πλαίσιο που αφορά τις αρχές που τον διέπουν.

Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors – ΙΙΑ) ορίζει τον εσωτερικό έλεγχο ως «μια ανεξάρτητη και αντικειμενική διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού». Η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητα αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου και δίχως αυτές είναι αδύνατη η αποστασιοποίηση από τις εκάστοτε ελεγχόμενες διαδικασίες. Επιπλέον, απαιτείται η στελέχωση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου από επαγγελματίες με το απαιτούμενο εκπαιδευτικό υπόβαθρο, οι οποίοι με την βοήθεια σύγχρονων τεχνικών και πάντοτε εντός του θεσμικού και εκάστοτε νομοθετικού πλαισίου, θα διενεργούν τις απαραίτητες ελεγκτικές διαδικασίες. Με αυτόν τον τρόπο, θα έχουμε βελτίωση της αποδοτικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, της διαχείρισης κινδύνων και της εταιρικής διακυβέρνησης. Μέσω του παραπάνω ορισμού, γνωστοποιούνται ο θεμελιώδης σκοπός και το πλαίσιο δράσης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου.

3.2 Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών, ο θεμελιώδης σκοπός της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι να διενεργεί τις απαιτούμενες ελεγκτικές διαδικασίες και να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες, αναλύσεις και συστάσεις στα μέλη της οντότητας, ούτως ώστε να ασκούν αποδοτικότερα τα καθήκοντά τους.

Βάσει των Νεγκάκη και Ταχυνάκη (2017), η υπηρεσία του εσωτερικού ελέγχου παρέχει επιστημονικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες στην Διοίκηση του οργανισμού, βοηθώντας την να επιτύχει με ορθό και αποδοτικό τρόπο τα καθήκοντά της. Η Διοίκηση μετά από την επισκόπηση και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και των προτάσεων του ελέγχου, ενημερώνεται για τις λειτουργίες, τις συναλλαγές, τα λάθη, τα προβλήματα και γενικότερα για την πορεία της επιχείρησης. Έπειτα, εφόσον τα ευρήματα του ελέγχου το καταδεικνύουν, η Διοίκηση προχωρά στην έκδοση των κατάλληλων οδηγιών προκειμένου η οντότητα να ευθυγραμμιστεί και πάλι με τα απαιτούμενα πλαίσια συμμόρφωσης.

Ειδικότερα, η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου αποσκοπεί στην διαμόρφωση ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου το οποίο έχει ως στόχο την επαρκή οργάνωση των λογιστικών, μηχανογραφικών, οικονομικών και λοιπών υπηρεσιών της οντότητας, καθώς και την ορθή κατανομή των αρμοδιοτήτων του προσωπικού. Με την υλοποίηση των απαραίτητων διαδικασιών βάσει του αντίστοιχου θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου, επιτυγχάνεται η πρόληψη, αποκάλυψη και καταστολή λαθών, απάτης και άλλων παραλείψεων, η ακρίβεια και η αξιοπιστία των λογιστικών αρχείων και στοιχείων, η προστασία των περιουσιακών στοιχείων και τέλος, η διασφάλιση των συμφερόντων των Μετόχων και της Διοίκησης της επιχείρησης.

3.3 Τύποι Εσωτερικού Ελέγχου

Προκειμένου ο Εσωτερικός Έλεγχος να επιτύχει τον βασικό του σκοπό, δηλαδή την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, έχει διαχωριστεί στις κύριες κατηγορίες εσωτερικού ελέγχου που αναλύονται στην συνέχεια.

i. Λειτουργικοί Έλεγχοι

Ο λειτουργικός έλεγχος (operational audit) αφορά την επίβλεψη και την διασφάλιση της ορθής και εύρυθμης λειτουργίας των εργασιών και γενικότερα των δραστηριοτήτων που διεξάγονται στο σύνολο των τμημάτων της οικονομικής μονάδας. Στόχος του λειτουργικού ελέγχου είναι να αξιολογεί τον βαθμό στον οποίο οι διάφορες δραστηριότητες της επιχείρησης επιτυγχάνουν επίπεδα απόδοσης αντίστοιχα με αυτά που ορίζονται από τα Πρότυπα και την Διοίκηση, καθώς και να εντοπίζει πιθανούς τρόπους για την βελτίωση της αποδοτικότητας της κάθε λειτουργίας.

ii. Λογιστικοί Έλεγχοι

Ο λογιστικός έλεγχος (financial audit) στοχεύει στην εξασφάλιση της ορθής και ακριβούς παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης. Κύριος σκοπός αυτού του ελέγχου είναι η αποτύπωση της πραγματικής εικόνας της επιχείρησης, μέσω της ελάττωσης των κινδύνων που προκύπτουν από την προβληματική ανάθεση των εργασιών που αφορούν την καταχώρηση των λογιστικών δεδομένων και την τήρηση των λογιστικών βιβλίων.

iii. Διοικητικοί Έλεγχοι

Ο διοικητικός έλεγχος (management audit) αφορά την αξιολόγηση των πολιτικών και την επίβλεψη της υλοποίησης των στρατηγικών στόχων της οικονομικής μονάδας, έτσι όπως έχουν οριστεί από την Διοίκηση. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη η διασφάλιση της αποδοτικής οργάνωσης και συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών τμημάτων της επιχείρησης, προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική διοίκησή τους. Επιπλέον δίνεται έμφαση στην σωστή οργάνωση του ανθρώπινου δυναμικού, με σκοπό να διασφαλιστεί ότι απασχολείται αποτελεσματικά και σύμφωνα με την στρατηγική και τους στόχους που έχουν οριστεί. Τέλος, ο διοικητικός έλεγχος έχει εφαρμογή και στην επίβλεψη της ορθής κατανομής των πόρων της επιχείρησης και της αποδοτικής διαχείρισης των συντελεστών παραγωγής, ούτως ώστε να επιτυγχάνεται το στρατηγικό πλάνο της οικονομικής μονάδας με το μέγιστο δυνατό κέρδος.

iv. Έλεγχοι Παραγωγής

Ο έλεγχος παραγωγής (production audit) αναφέρεται στον έλεγχο της ορθής υλοποίησης όλων των απαιτούμενων διαδικασιών που ορίζονται για το σύνολο των δραστηριοτήτων της παραγωγής. Ειδικότερα, πρέπει να εξασφαλιστεί η πιστή τήρηση του προγράμματος που έχει σχεδιαστεί από την Διοίκηση με σκοπό την διασφάλιση της ιδανικής ποσότητας και ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, της απόκτησης αξιόλογων πρώτων υλών, της θεμιτής χρήσης του τεχνολογικού εξοπλισμού και της επαρκούς εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού.

v. Έλεγχοι Συμμόρφωσης

Ο ρόλος του ελέγχου συμμόρφωσης συνοψίζεται στην παρακολούθηση και διασφάλιση της τήρησης των κανόνων, των νόμων και των πολιτικών που ορίζονται από την

Διοίκηση, την ισχύουσα νομοθεσία και τον Κώδικα Δεοντολογίας. Το πρόγραμμα συμμόρφωσης που έχει υιοθετηθεί και ακολουθείται από την επιχείρηση αποσκοπεί στον έγκαιρο και ακριβή εντοπισμό των παρεκκλίσεων από την εκάστοτε νομοθεσία και πολιτική, και επιπλέον στοχεύει στην αποτελεσματική επικοινωνία αυτών των πολιτικών στο ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης.

vi. Έλεγχοι Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Ο έλεγχος της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αποσκοπεί στην σωστή εφαρμογή των αρχών και των κανόνων της εταιρικής διακυβέρνησης, ούτως ώστε να παρέχονται επαληθευμένες πληροφορίες σχετικά με την οικονομική μονάδα και το κοινωνικό της περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η προστασία των συμφερόντων της οικονομικής οντότητας, αλλά και των μετόχων της.

vii. Έλεγχοι Συστημάτων Πληροφόρησης

Τα πληροφοριακά συστήματα των επιχειρήσεων διαχειρίζονται ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών που αφορούν από τις πιο απλές και καθημερινές διεργασίες μέχρι και εξαιρετικής σημασίας στρατηγικές αποφάσεις. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο είναι αναγκαία η προστασία του συνόλου των πληροφοριών από τους σύγχρονους ηλεκτρονικούς κινδύνους που ελλοχεύουν και απειλούν εμπιστευτικές πληροφορίες.

3.4 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

3.4.1 Ορισμός του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Σύμφωνα με τον Παπαστάθη (2003), «ως Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Control System), νοείται ένα οργανωμένο και σωστά δομημένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών που καθιερώνει ο οργανισμός, με σκοπό την εφαρμογή και την τήρηση αρχών και πολιτικών προκειμένου να διασφαλιστούν τα συμφέροντά του. Είναι ένα οργανωμένο σχέδιο, σε όλες τις προεκτάσεις.»

Οι Cook και Winkle (1976) παρομοίασαν εύστοχα το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου με το νευρολογικό σύστημα του ανθρώπου, το οποίο εκτείνεται εντός της οικονομικής οντότητας με σκοπό την διαβίβαση εντολών και αντιδράσεων από και προς την Διοίκηση.

Πιο συγκεκριμένα, τους κύριους πυλώνες ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου αποτελούν:

- Η θέσπιση και υιοθέτηση κανόνων και ελεγκτικών διαδικασιών, με σκοπό την αποφυγή σφαλμάτων κατά την διενέργεια των συναλλαγών, την διασφάλιση της αξιοπιστίας των λογιστικών αρχείων και την επαρκή φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων τη επιχείρησης.
- Η επαρκής λογιστική, οικονομική, μηχανογραφική κλπ. οργάνωση του συνόλου των εργασιών του οργανισμού.
- Ο κατάλληλος καταμερισμός των καθηκόντων και των ευθυνών μεταξύ του προσωπικού της επιχείρησης.

3.4.2 Αποτελεσματικότητα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Η διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου είναι καίριας σημασίας για την ομαλή λειτουργία και την επίτευξη των στόχων της επιχείρησης και εξαρτάται κυρίως από το μέγεθός της, την πολυπλοκότητά της, την φύση των δραστηριοτήτων της και το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο.

Ειδικότερα, προκειμένου το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου να χαρακτηρίζεται από αποτελεσματικότητα και επάρκεια, πρέπει:

- Να διαμορφώνεται βάσει των θεμελιωδών αρχών των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας. Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να διαθέτει πλήρη λογιστική οργάνωση και επαρκή μηχανογραφική υποστήριξη. Ο διαχωρισμός μεταξύ της λογιστικής, συναλλακτικής και διαχειριστικής λειτουργίας πρέπει να είναι ξεκάθαρος, ούτως ώστε να επιτευχθεί η πλήρης υπηρεσιακή ανεξαρτησία. Σε αυτό συμβάλλει και ο κατάλληλος καταμερισμός των ευθυνών και καθηκόντων των υπαλλήλων της οντότητας, οι οποίοι πρέπει να κατέχουν τις απαραίτητες ικανότητες και δεξιότητες που απαιτούνται για την θέση στην οποία απασχολούνται. Επιπροσθέτως, επιτακτική αποτελεί η ανάγκη της θέσπισης κανόνων φυσικής προστασίας των λογιστικών αρχείων και στοιχείων, καθώς και των περιουσιακών της στοιχείων. Τέλος, πρέπει να εκδίδονται

άμεσα τα απαιτούμενα στοιχεία μετά από κάθε είσπραξη ή πληρωμή και απαίτηση ή υποχρέωση.

- Να συνταχθεί μια επαρκής και ικανή Επιτροπή Ελέγχου (Audit Committee). Αυτή απαρτίζεται από λίγα μέλη και ιεραρχικά βρίσκεται χαμηλότερα του Διοικητικού Συμβουλίου. Σκοπός της είναι να υποστηρίζει το έργο του τμήματος εσωτερικού ελέγχου μέσω της μεταξύ τους συχνής επικοινωνίας, αλλά και να θέτει προτάσεις στον εξωτερικό ελεγκτή οι οποίες αφορούν τους στόχους και τα αποτελέσματα του ελέγχου. Χάρη σε αυτή λοιπόν, ενισχύεται και διευκολύνεται το έργο τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού ελεγκτή.
- Να σχεδιάζεται και να αποτυπώνεται εγγράφως και με κάθε απαιτούμενη λεπτομέρεια, έτσι ώστε να μην μπορεί να αμφισβητηθεί η επάρκειά του. Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου μπορεί να χαρακτηριστεί και ως ένα οργανόγραμμα, στο οποίο αναλύονται διεξοδικά οι κύριες και δευτερεύουσες λειτουργίες στα αντίστοιχα επίπεδα ιεραρχίας. Στόχος του είναι η υποβοήθηση του έργου του τμήματος εσωτερικού ελέγχου όσον αφορά την επιτέλεση των διαδικασιών ελέγχου.
- Να πλαισιώνεται από ένα αξιόπιστο Πληροφοριακό Σύστημα Διοίκησης (Management Information System - MIS), το οποίο διασφαλίζει την φερεγγυότητα και την καίρια αποθήκευση και ανταλλαγή των πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων τμημάτων του οργανισμού.

Ο εσωτερικός ελεγκτής, για να αξιολογήσει την επάρκεια των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας, απαιτείται να συλλέξει τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν την επιχείρηση και κυρίως τις μεθόδους πραγματοποίησης των συναλλαγών, διαχείρισης και επιτήρησης των περιουσιακών της στοιχείων, λογιστικής απεικόνισης και σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, καταμερισμού των καθηκόντων των υπαλλήλων κλπ.

Εν συνεχεία της συλλογής των παραπάνω στοιχείων, ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να επαληθεύσει δειγματοληπτικά τις διαδικασίες των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας. Στόχος είναι η συγκέντρωση, σε εύλογο χρονικό διάστημα, των επαρκών και κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων προκειμένου να θεμελιωθεί πλήρως η άποψή του για τον βαθμό αποτελεσματικότητας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Ο εσωτερικός ελεγκτής χρησιμοποιεί την επαγγελματική του κρίση για να ορίσει το εύρος και τον βαθμό στον οποίο θα εκτείνει τις διαδικασίες επαλήθευσης σε κάθε τμήμα της οντότητας ξεχωριστά, και κατά συνέπεια ως σύνολο.

Τέλος, ο εσωτερικός ελεγκτής καλείται να συμπληρώσει το Ερωτηματολόγιο Εκτίμησης του Εσωτερικού Ελέγχου (E.E.E.E.). Το Ερωτηματολόγιο είναι σχεδιασμένο και δομημένο με τέτοιον τρόπο, ώστε να απλοποιείται η διαδικασία εξαγωγής των πληροφοριών και να διασφαλίζεται η εγκυρότητα του συμπεράσματος για το αν σύστημα του εσωτερικού ελέγχου είναι αποτελεσματικό ή όχι.

3.4.3 Αδυναμίες του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

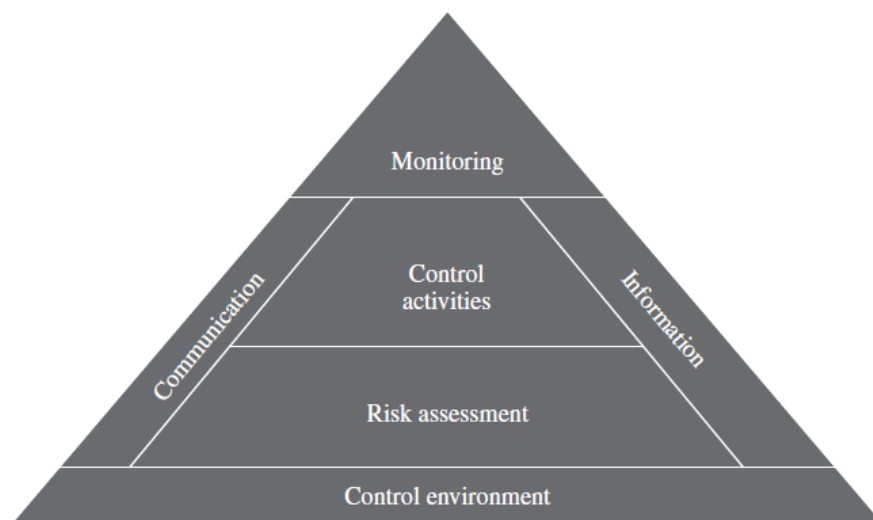
Ο ρόλος της εφαρμογής ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, πέρα από την υποστήριξη που παρέχει στην επιχείρηση για την επίτευξη των στόχων της, είναι και η αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων που μπορεί να προκύψουν για την οντότητα. Ακόμη και αν ικανοποιούνται όλες οι προδιαγραφές και οι απαιτήσεις που ορίζονται για το ανθρώπινο δυναμικό, την Επιτροπή Ελέγχου και την Διοίκηση της οντότητας, καθώς και για το ίδιο το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, υπάρχουν εγγενείς περιορισμοί των δικλίδων ασφαλείας, οι οποίοι δεν μπορούν να εξασφαλίζουν πάντοτε την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών της οικονομικής οντότητας.

Σύμφωνα με την Επιτροπή Υποστήριξης των Οργανισμών (COSO) το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου δεν έχει την δυνατότητα να αποτρέψει εσφαλμένες αποφάσεις της Διοίκησης ή οποιονδήποτε εξωτερικό παράγοντα που βρίσκεται πέρα από τον έλεγχο της οικονομικής οντότητας και απειλεί την επίτευξη των στόχων της. Συνεπώς, αδυναμίες και περιορισμοί που μπορεί να συνδέονται με τις εσωτερικές δικλίδες ασφαλείας είναι πιθανό να προκύπτουν από τον ανθρώπινο παράγοντα, ο οποίος τείνει να δημιουργεί χώρο για σφάλματα ή και απάτη. Ειδικότερα, η Διοίκηση είναι πιθανό να απωλέσει την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητά της και να προχωρήσει στην λήψη βεβιασμένων και λανθασμένων αποφάσεων. Επιπροσθέτως, παρά τους κανόνες και τα βήματα που ορίζονται από το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, η Διοίκηση, μόνη της ή σε συνεργασία με άλλους υπαλλήλους ή και τρίτα μέρη, μπορεί να προβεί στην καταστρατήγηση των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και να πραγματοποιήσει απάτη σε βάρος του οργανισμού.

3.5 Πλαίσιο Διαχείρισης Επιχειρηματικών Κινδύνων COSO

Η ανάγκη για την οργάνωση των διάφορων διαδικασιών του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου σε ένα ενιαίο πλαίσιο ελέγχου, οδήγησε το 1985 στην σύσταση της Επιτροπής Υποστήριξης των Οργανισμών (COSO Framework - Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission). Στόχος του ρυθμιστικού πλαισίου της COSO είναι να συμβάλλει στην βελτίωση της διαχείρισης των κινδύνων και της αποτελεσματικότητας των λειτουργιών της, στην συμμόρφωση προς την νομοθεσία και τους κανονισμούς και στην ενίσχυση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων των μεγάλων οικονομικών μονάδων.

Σύμφωνα με την Επιτροπή COSO, το πλαίσιο ελέγχου παίζει πρωταρχικό ρόλο και είναι αυτό που θα πρέπει να κατευθύνει το περιβάλλον ελέγχου και όχι το αντίθετο, ούτως ώστε το περιβάλλον μετέπειτα να θέσει τις βάσεις που θα επιτρέψουν την αποτελεσματική αξιολόγηση του κινδύνου και συνεπώς τον σχεδιασμό της κατάλληλης στρατηγικής ελέγχου. Έτσι, το μοντέλο COSO αναπαριστά το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ως μια πυραμίδα η οποία αποτελείται από πέντε αλληλένδετα τμήματα με βάση τα οποία θα αξιολογηθεί και τα οποία απεικονίζονται στο επόμενο σχήμα και αναλύονται στην συνέχεια.

Σχήμα 1: Το μοντέλο της COSO

Πηγή: Pickett, K. S. (2010). The internal auditing handbook. John Wiley & Sons.

i. Περιβάλλον Ελέγχου (Control Environment)

Το περιβάλλον ελέγχου αποτελεί την βάση της πυραμίδας, καθώς αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η Διοίκηση και εφαρμόζεται η Εταιρική Διακυβέρνηση. Πιο συγκεκριμένα, το περιβάλλον ελέγχου αποτελείται από τα εξής βασικά συστατικά:

- Ακεραιότητα και ηθικές αξίες. Οι ηθικές αξίες που ακολουθούνται στο εσωτερικό της οντότητας έχουν καθοριστική σημασία για την διαμόρφωση των κανόνων συμπεριφοράς και των σχέσεων των υπαλλήλων μεταξύ τους, αλλά και με τρίτους, καθώς και για τον σχηματισμό της επιχειρηματικής πολιτικής.
- Οργανωτική δομή. Η επιχείρηση πρέπει να είναι διαρθρώνεται με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να εξυπηρετείται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η επίτευξη των καθημερινών λειτουργιών της, και γενικότερα η επίτευξη των στόχων της.
- Απαραίτητες δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού. Κάθε τμήμα της επιχείρησης πρέπει να στελεχώνεται με άτομα που διαθέτουν τα επαρκή και κατάλληλα προσόντα για να φέρουν εις πέρας τις εργασίες που απαιτούνται από την εκάστοτε θέση. Με αυτόν τον τρόπο η οντότητα έρχεται πιο κοντά στην επίτευξη των βραχυπρόθεσμων, αλλά και μακροπρόθεσμων στόχων της.
- Ορθός καταμερισμός των καθηκόντων και των υποχρεώσεων του ανθρώπινου δυναμικού. Προκειμένου η ανάθεση των εργασιών σε κάθε τμήμα της οντότητας να γίνει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, πρέπει να ληφθεί πρωτίστως υπόψη το αντικείμενο και το μέγεθος της επιχείρησης.
- Πολιτική διαχείρισης ανθρώπινων πόρων. Κάθε επιχείρηση οφείλει να θεσπίσει συγκεκριμένες διαδικασίες όσον αφορά τις προσλήψεις και τις προαγωγές, καθώς και να ορίσει ορισμένα κριτήρια με βάση τα οποία θα καθορίζεται ο μισθός κάθε εργαζομένου.
- Διοικητικό Συμβούλιο και Επιτροπή Ελέγχου. Η Διοίκηση οφείλει να αναγνωρίσει τις ευθύνες που την βαρύνουν και να μην εμπλέκεται στο ελεγκτικό έργο απειλώντας την ανεξαρτησία του ελεγκτή. Ωστόσο, η Διοίκηση και η Επιτροπή Ελέγχου πρέπει να διατηρούν επαρκή επικοινωνία με τους ελεγκτές, προκειμένου να αποκτούν έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση για την πορεία και τα αποτελέσματα του ελέγχου.

ii. Αξιολόγηση Κινδύνων (Risk Assessment)

Αποτελεί επιτακτική η ανάγκη από πλευράς της οικονομικής μονάδας να πραγματοποιεί τις απαραίτητες διαδικασίες προκειμένου να αξιολογεί πιθανούς

κινδύνους που μπορεί να επηρεάσουν την απόδοσή της, με αποτέλεσμα να παρεκκλίνει από τους στόχους της και ακόμη να απειλείται η βιωσιμότητά της. Τα βήματα που ακολουθούνται για την εκτίμηση του κινδύνου συνοψίζονται ως εξής:

- Εντοπισμός και αξιολόγηση των κινδύνων. Οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν για μια οικονομική μονάδα υπάρχει πιθανότητα να προκύπτουν από εσωτερικούς ή εξωτερικούς παράγοντες. Και στις δύο περιπτώσεις, χρησιμοποιούνται ποιοτικές και ποσοτικές μέθοδοι για να αξιολογηθεί η πιθανότητα να προκύψει ένα επικίνδυνο γεγονός, αλλά και για να εντοπίσει σε ποιον βαθμό αυτό θα μπορούσε να επηρεάσει την επιχείρηση.
- Διαχείριση των κινδύνων. Αφού εντοπιστούν και εκτιμηθούν οι κίνδυνοι, η Διοίκηση καλείται να σχεδιάσει την στρατηγική που θα ακολουθήσει προκειμένου να τους αντιμετωπίσει. Αρχικά, πρέπει να προσδιοριστεί με επιστημονικές μεθόδους το αποδεκτό επίπεδο κινδύνου, την πιθανότητα να προκύψει ο κίνδυνος, τις επιπτώσεις του κινδύνου και την μέθοδο αντιμετώπισής του. Τέλος, η Διοίκηση πρέπει να λάβει απόφαση για το αν θα μπορέσει να αποφύγει τον πιθανό κίνδυνο, να τον μειώσει, να τον μεταβιβάσει ή ακόμα και να αποδεχτεί τον κίνδυνο, εφόσον μπορεί να τον διαχειριστεί.

iii. Δραστηριότητες Ελέγχου (Control Activities)

Οι δραστηριότητες ελέγχου αποτελούνται από τους κανόνες λειτουργίας και τους μηχανισμούς που αποσκοπούν στην αποδοτική διαχείριση των κινδύνων και την επίτευξη των στόχων της επιχείρησης. Ωστόσο, οι πολιτικές που θα ακολουθηθούν από την οντότητα πρέπει πρώτα να εγκριθούν λαμβάνοντας υπόψιν το κόστος υλοποίησής τους σε συνδυασμό με τα οφέλη που θα προκύψουν από την εφαρμογή τους.

iv. Παρακολούθηση Ελέγχου (Monitoring)

Οι δραστηριότητες και οι μηχανισμοί του ελέγχου είναι ανάγκη να εποπτεύονται συστηματικά, προκειμένου η Διοίκηση να έχει μια πλήρη εικόνα για την αποδοτικότητα των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας. Σε περίπτωση που η επιχείρηση εντοπίσει αδυναμίες στο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου οφείλει να δράσει άμεσα πραγματοποιώντας τις κατάλληλες διορθώσεις.

v. Πληροφόρηση και Επικοινωνία (Communication and Information)

Η πληροφόρηση και η επικοινωνία παίζουν θεμελιώδη ρόλο στο πλαίσιο ελέγχου, καθώς η ανταλλαγή χρήσιμων πληροφοριών και η αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων και της οντότητας αποτελούν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ των υπολοίπων τεσσάρων επιπέδων της πυραμίδας. Οι πληροφορίες πρέπει να διακινούνται αποδοτικά και έγκαιρα στην Διοίκηση και το υπόλοιπο ανθρώπινο δυναμικό, προκειμένου να είναι σε θέση να γνωρίζουν τα καθήκοντα και τις ευθύνες τους. Αυτό επιτυγχάνεται με την δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων τμημάτων εντός του οργανισμού, αλλά και με τρίτους.

3.6 Διεθνή Πρότυπα Εφαρμογής Εσωτερικού Ελέγχου

Τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου (Πρότυπα) εκδίδονται από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών και αποτελούν ένα γενικά αποδεκτό σύνολο απαιτήσεων, υποχρεωτικού χαρακτήρα, σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να συμμορφώνονται με τις οδηγίες και απαιτήσεις των Προτύπων, προκειμένου να μπορέσουν να διεξάγουν με ορθό και αποτελεσματικό τρόπο τις δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου.

Ο σκοπός των Προτύπων είναι η διασαφήνιση των βασικών αρχών και κανόνων που πρέπει να ακολουθούνται, προκειμένου να επιτευχθεί η υψηλή ποιότητα και οργάνωση των διαδικασιών και λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου. Με αυτόν τον τρόπο οι δραστηριότητες της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου προσθέτουν αξία στην εταιρία και επιπλέον, βάσει αυτών, αξιολογείται η απόδοσή της.

Τα Πρότυπα διακρίνονται σε Πρότυπα Χαρακτηριστικών, Πρότυπα Διεξαγωγής και Πρότυπα Εφαρμογής.

- Τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών (Attribute Standards - Σειρά 1000) αναφέρονται στα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των οικονομικών οντοτήτων και των επαγγελματιών που διεξάγουν τον εσωτερικό έλεγχο.
- Τα Πρότυπα Διεξαγωγής (Performance Standards - Σειρά 2000) καταδεικνύουν την φύση των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου και τα κριτήρια με βάση τα οποία γίνεται η αξιολόγησή τους.

- Τα Πρότυπα Εφαρμογής (Implementation Standards) αναπτύσσουν σε αναλυτικότερο βαθμό τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών και Διεξαγωγής ανά τομέα δραστηριότητας. Επιπροσθέτως, περιλαμβάνουν επιπλέον οδηγίες που αφορούν τις συμβουλευτικές υπηρεσίες (Consulting) και τις υπηρεσίες διαβεβαίωσης (Assurance).

Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες (C) παρέχονται από το τμήμα εσωτερικού ελέγχου έπειτα από αίτημα του πελάτη, και μετά από την μεταξύ τους συμφωνία, καθορίζεται το εύρος των υπηρεσιών που θα του προσφερθούν. Κατά την διενέργεια των συμβουλευτικών υπηρεσιών, ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να παραμένει αντικειμενικός και να μην επωμίζεται ευθύνες που αντιστοιχούν στο διοικητικό προσωπικό.

Οι υπηρεσίες διαβεβαίωσης (A) αφορούν την ανεξάρτητη και αντικειμενική αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων από την πλευρά του εσωτερικού ελεγκτή, ο οποίος θα πρέπει να εξάγει συμπεράσματα αναφορικά με την οντότητα, τις λειτουργίες, τις διαδικασίες, το σύστημα ή άλλα αντικείμενα που την αφορούν. Σε αυτή την περίπτωση, το εύρος και η φύση των υπηρεσιών διαβεβαίωσης ορίζονται από τον εσωτερικό ελεγκτή, ενώ συμμετέχουν τρία μέρη στην εν λόγω υπηρεσία: ο κάτοχος της διεργασίας – το πρόσωπο ή η ομάδα που συνδέεται άμεσα με την οντότητα, λειτουργία, σύστημα ή άλλο αντικείμενο, ο εσωτερικός ελεγκτής ή η ομάδα του τμήματος εσωτερικού ελέγχου η οποία πραγματοποιεί την αξιολόγηση και τέλος, ο χρήστης – το άτομο ή η ομάδα που πρόκειται να χρησιμοποιήσει την αξιολόγηση.

3.6.1 Πρότυπα Χαρακτηριστικών Ιδιοτήτων

Τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών αφορούν τις χαρακτηριστικές ιδιότητες που πρέπει να έχει ο εσωτερικός ελεγκτής, ούτως ώστε να παρέχει επαρκώς και επιτυχώς τις υπηρεσίες διαβεβαίωσης και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες. Παρακάτω αναλύονται τα βασικότερα Πρότυπα.

Πρότυπο 1000 – Σκοπός, Δικαιοδοσία και Ευθύνη

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να διέπεται από τον κανονισμό εσωτερικού ελέγχου, στον οποίο θα δηλώνεται ρητά ο σκοπός, οι αρμοδιότητες και η ευθύνη της. Ο κανονισμός, ο οποίος αποτελεί επίσημο έγγραφο, πρέπει να συνάδει με την Αποστολή του Εσωτερικού Ελέγχου και το Διεθνές Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής. Επιπλέον, ο

κανονισμός πρέπει να επικαιροποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα από τον επικεφαλής εσωτερικό ελεγκτή, μετά από σχετική έγκριση του Συμβουλίου και της Διοίκησης.

Πρότυπο 1100 – Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να διατηρούν την ανεξαρτησία τους, προκειμένου να είναι σε θέση να επιτελούν το έργο τους με αμεροληψία. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της δημιουργίας μιας αμφίδρομης επικοινωνίας και απρόσκοπτης συνεργασίας μεταξύ του εσωτερικού ελεγκτή με την Διοίκηση και το Συμβούλιο.

Επιπροσθέτως, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι αντικειμενικοί κατά την εκτέλεση της εργασίας τους, ούτως ώστε να παραμένει ανεπηρέαστη η κρίση τους από τρίτους και να διατηρούν υψηλό επίπεδο ποιότητας του ελεγκτικού τους έργου.

Σε περιπτώσεις που διακυβεύεται η ανεξαρτησία ή και η αντικειμενικότητα του εσωτερικού ελεγκτή, οι εν λόγω κίνδυνοι πρέπει να αντιμετωπίζονται σε ατομικό, λειτουργικό και οργανωτικό επίπεδο.

Πρότυπο 1200 – Επαγγελματική Επάρκεια και Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια

Επιτακτική αποτελεί η ανάγκη της διενέργειας των εσωτερικών ελέγχων με την απαραίτητη επάρκεια γνώσεων και την δέουσα επαγγελματική επιμέλεια από πλευράς των εσωτερικών ελεγκτών.

Πρότυπο 1210 – Επάρκεια Γνώσεων

Σύμφωνα με τα Πρότυπα, οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να διαθέτουν και να εξελίσσουν τις επιστημονικές και επαγγελματικές τους γνώσεις και ικανότητες, προκειμένου να προσθέτουν αξία στην οντότητα μέσω της παροχής υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, τα Πρότυπα δεν ορίζουν ρητά ένα συγκεκριμένο σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων, παρά μόνο προτείνουν μέσω του «Προτύπου 1210 – Επαγγελματική Επάρκεια» την απόκτηση εγκεκριμένων επαγγελματικών πιστοποιήσεων, έναν από τους οποίους αποτελεί ο τίτλος του Πιστοποιημένου Εσωτερικού Ελεγκτή (Certified Internal Auditor – CIA) από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών.

Πρότυπο 1220 – Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια

Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι αναγκαίο να διαθέτουν την πρέπουσα επιμέλεια και τις απαραίτητες ικανότητες που θα χαρακτηρίζαν έναν σώφρων και ικανό εσωτερικό ελεγκτή, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αναμένεται από τους ίδιους να είναι αψεγάδιαστοι και αλάνθαστοι.

Πρότυπο 1300 – Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας

Ο επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου οφείλει να σχεδιάζει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας, με βάση το οποίο θα ελέγχει κατά πόσο ευθυγραμμίζεται η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου με όσα ορίζουν τα Πρότυπα και ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας των Εσωτερικών Ελεγκτών. Μέσω αυτού του προγράμματος γίνεται εφικτός ο εντοπισμός αδυναμιών και ελλείψεων της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου και συνεπώς αξιολογείται ο βαθμός της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητά της.

3.6.2 Πρότυπα Διεξαγωγής

Πρότυπο 2000 – Διαχείριση της Λειτουργίας Εσωτερικού Ελέγχου

Ο επικεφαλής εσωτερικός ελεγκτής επιφορτίζεται με την ευθύνη της αποτελεσματικής διοίκησης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Η διοίκηση από πλευράς του καθίσταται αποτελεσματική εφόσον επιτυγχάνει τον στόχο που αναγράφεται στον κανονισμό λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, και εφόσον εντοπίζει διάφορα ζητήματα τα οποία δύνανται να έχουν επιπτώσεις στην οικονομική οντότητα. Ο επικεφαλής, καθώς και το σύνολο των μελών του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου, οφείλει να συμμορφώνεται με τα Πρότυπα και τον Κώδικα Ηθικής.

Με βάση τις παραπάνω προϋποθέσεις, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου καταφέρνει να συμβάλλει στην βελτίωση της Διακυβέρνησης, του συστήματος διαχείρισης κινδύνου και των διαδικασιών ελέγχου και τελικά να προσθέτει αξία στην οντότητα.

Πρότυπο 2100 – Φύση των Εργασιών

Η δραστηριότητα του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να ενισχύει μεθοδικά την Διακυβέρνηση, το σύστημα διαχείρισης κινδύνου και τις διαδικασίες ελέγχου, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους που διατρέχει η οντότητα. Για αυτόν τον λόγο, οι εσωτερικοί ελεγκτές

πρέπει μέσω των εκτιμήσεών τους να εστιάζουν στην ανάπτυξη καινοτόμων προτάσεων και να προετοιμάζονται αναλόγως για τυχόν μελλοντικές συνέπειες.

Πρότυπο 2200 – Σχεδιασμός του Έργου

Οι εσωτερικοί ελεγκτές επιφορτίζονται με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του συνόλου των έργων, λαμβάνοντας υπόψη τις στρατηγικές της οντότητας, τους στόχους και τους κινδύνους του πλάνου, καθώς και το χρονοδιάγραμμα, την έκταση και την κατανομή των πόρων.

Πρότυπο 2300 – Διεξαγωγή του Έργου

Οι εσωτερικοί ελεγκτές προκειμένου να πετύχουν τους στόχους του έργου, πρέπει να εντοπίσουν, να συγκεντρώσουν και να μελετήσουν τις απαραίτητες πληροφορίες. Οι πληροφορίες πρέπει να χρήσιμες, επαρκείς και αξιόπιστες, προκειμένου να μπορέσουν να εξάγουν ασφαλή και φερέγγυα συμπεράσματα.

Πρότυπο 2400 – Κοινοποίηση των Αποτελεσμάτων

Ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να προβαίνει σε γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων του έργου του. Ειδικότερα, πρέπει να κοινοποιήσει τα συμπεράσματα που εξήγαγε και να προτείνει το ανάλογο σχέδιο δράσης.

Πρότυπο 2500 – Παρακολούθηση Προόδου

Ο επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι υπεύθυνος για την δημιουργία και την τήρηση ενός συστήματος παρακολούθησης και διευθέτησης των αποτελεσμάτων που γνωστοποιούνται στην Διοίκηση.

Πρότυπο 2600 – Κοινοποίηση της Αποδοχής Κινδύνων

Ο επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι επιφορτισμένος με την ευθύνη του υπολογισμού του αποδεκτού βαθμού κινδύνου που είναι σε θέση να αναλάβει η οντότητα.

Σε περίπτωση που η Διοίκηση αποδέχεται υψηλότερο βαθμό κινδύνου από τον επιτρεπόμενο, ο επικεφαλής εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να επέμβει και να συζητήσει το ζήτημα με την Διοίκηση. Εφόσον το εν λόγω πρόβλημα δεν λυθεί, τότε οφείλει να θίξει το ζήτημα στο Συμβούλιο προς επίλυση.

3.7 Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας

Ο Κώδικας Ηθικής (Code of Ethics) του Εσωτερικού Ελεγκτή εκδίδεται από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών και αποτελεί ένα σύνολο αρχών και κανόνων συμπεριφοράς, οι οποίοι αφορούν τον υπεύθυνο και τους λοιπούς εργαζομένους του τμήματος εσωτερικού ελέγχου που βρίσκονται υπό την εποπτεία του. Σκοπός του είναι να προάγει την τήρηση προτύπων συμπεριφοράς, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η υψηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Τα πρότυπα συμπεριφοράς βασίζονται στις εξής αρχές:

- **Ακεραιότητα:** ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να χαρακτηρίζεται από εντιμότητα, ειλικρίνεια και φερεγγυότητα προκειμένου να φέρει εις πέρας με αποδοτικό τρόπο τις υποχρεώσεις του. Επιπλέον, δεν πρέπει να αναμειγνύεται σε ύποπτες και παράνομες δραστηριότητες οι οποίες υποβαθμίζουν το προφίλ της οικονομικής οντότητας, καθώς και το ίδιο το επάγγελμα.
- **Αντικειμενικότητα:** ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να διατηρεί την αμεροληψία του καθ' όλη την διάρκεια της διαδικασίας του ελέγχου, από την συλλογή πληροφοριών έως και την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου. Επιπλέον, οφείλει να επιφορτίζεται με διαδικασίες που ανήκουν αποκλειστικά στις αρμοδιότητές του, ούτως ώστε να μην εμπλέκεται σε καταστάσεις σύγκρουσης συμφερόντων και να παραμένει ανεπηρέαστη η κρίση του. Συνεπώς, αποτελεί επιτακτική η ανάγκη της κοινοποίησης του συνόλου των ουσιωδών στοιχείων που υποπίπτουν στην αντίληψή του και είναι πιθανόν να αλλοιώνουν το περιεχόμενο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οικονομικής οντότητας.
- **Εμπιστευτικότητα:** ο εσωτερικός ελεγκτής αποκτά ένα πλήθος ευαίσθητων πληροφοριών κατά την διάρκεια της διαδικασίας του ελέγχου. Για αυτόν τον λόγο, οφείλει να χαρακτηρίζεται από εχεμύθεια και να μην αποκαλύπτει τα εν λόγω στοιχεία,

παρά μόνο εφόσον αυτό προβλέπεται από το θεσμικό ή το νομοθετικό πλαίσιο. Επιπλέον, η χρήση πληροφοριών που προκύπτουν από τις διαδικασίες του ελέγχου προς ίδιον όφελος έρχεται αντίθετη με το θεσμικό πλαίσιο και συνεπώς με το συμφέρον του οργανισμού.

- **Επάρκεια:** ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να διαθέτει τις απαραίτητες επιστημονικές και επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες, όπως αυτές ορίζονται στα διεθνή πρότυπα για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου και στην εκάστοτε νομοθεσία. Ο συνδυασμός των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των επαγγελματικών του εμπειριών είναι επιτακτικός, ούτως ώστε να παρέχει ποιοτικές και αξιόπιστες υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου. Καθήκον του αποτελεί ο εντοπισμός και η αναφορά στον προϊστάμενο ελεγκτή των ακούσιων ή εκούσιων λαθών και οποιονδήποτε παρατυπιών ή παράνομων ενεργειών που διαταράσσουν την ομαλή λειτουργία της οικονομικής οντότητας. Επιπλέον, πρέπει να διαθέτει το κατάλληλο επιστημονικό και επαγγελματικό υπόβαθρο, προκειμένου να είναι σε θέση να αξιολογεί το σύστημα εσωτερικού ελέγχου και να προτείνει διορθώσεις και βελτιώσεις σύμφωνα με τα Πρότυπα και την κείμενη νομοθεσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

4.1 Εισαγωγή

Με την έναρξη της Βιομηχανικής Επανάστασης, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Small and Medium-sized Enterprises - SMEs) απέκτησαν σπουδαίο ρόλο στην οικονομία, τον οποίο διατηρούν μέχρι και σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου των επιχειρήσεων και παρέχουν το μεγαλύτερο μέρος των θέσεων απασχόλησης παγκοσμίως. Μέσω των ΜμΕ, διαμορφώνεται ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την άνθιση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας. Συνεπώς, η βιωσιμότητα τους επηρεάζει αδιαμφισβήτητα σε μεγάλο βαθμό την οικονομική ανάπτυξη διεθνώς.

4.2 Ορισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Με βάση τον ορισμό που αναγράφεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2003), για να ενταχθεί μία επιχείρηση στην κατηγορία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) θα πρέπει να πληροί τα εξής κριτήρια:

- Το πλήθος των εργαζομένων της επιχείρησης θα πρέπει να μην υπερβαίνει τους 250 απασχολούμενους, και
- Ο ετήσιος κύκλος εργασιών της επιχείρησης θα πρέπει να είναι μικρότερος των 50 εκατομμυρίων ευρώ, ή
- Το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν πρέπει να ξεπερνά τα 43 εκατομμύρια ευρώ.

Στα πλαίσια της κατηγορίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ως μικρή επιχείρηση χαρακτηρίζεται αυτή που καλύπτει τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Ο αριθμός των απασχολουμένων δεν ξεπερνά τους 50, και

- Ο ετήσιος κύκλος εργασιών της επιχείρησης είναι μικρότερος των 10 εκατομμυρίων ευρώ, ή
- Το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού της επιχείρησης δεν ξεπερνά τα 10 εκατομμύρια ευρώ.

Τέλος, ως πολύ μικρή χαρακτηρίζεται η επιχείρηση η οποία:

- Ο αριθμός των εργαζομένων της είναι μικρότερος των 10 απασχολουμένων, και
- Ο ετήσιος κύκλος των εργασιών της είναι μικρότερος των 2 εκατομμυρίων ευρώ, ή
- Το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν ξεπερνά τα 2 εκατομμύρια ευρώ.

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς, το πρώτο κριτήριο που αφορά το ύψος των απασχολουμένων πρέπει να ισχύει υποχρεωτικά σε κάθε περίπτωση. Όσον αφορά τα επόμενα δύο κριτήρια, του ετήσιου κύκλου εργασιών και του συνόλου του ετήσιου ισολογισμού, οι επιχειρήσεις καλούνται να τηρούν ένα από τα δύο. Επιπλέον τα παραπάνω κριτήρια πρέπει να ισχύουν για δύο διαδοχικά οικονομικά έτη, ώστε η επιχείρηση να ενταχθεί στην κατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Εν συνεχεία, τα παραπάνω κριτήρια παρουσιάζονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1: Ορισμός των ΜμΕ

Κατηγορία Επιχείρησης	Αριθμός Απασχολούμενων	Ετήσιος Κύκλος Εργασιών	Ετήσιος Συνολικός Ισολογισμός
Πολύ Μικρή Επιχείρηση	0 έως <10	<€2 εκατομμύρια	<€ 2 εκατομμύρια
Μικρή Επιχείρηση	10 έως <50	<€10 εκατομμύρια	<€ 10 εκατομμύρια
Μεσαία Επιχείρηση	50 έως <250	<€50 εκατομμύρια	<€ 43 εκατομμύρια

Πηγή: Σύσταση της Επιτροπής της 6^{ης} Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (2003/361/ΕΚ), Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L 124/36, 20 Μαΐου 2003/Annual Report on European SMEs 2020/2021, European Commission

4.3 Σημασία των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Η σημαντικότητα του ρόλου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι αδιαμφισβήτητη για την ανάπτυξη της οικονομίας σε παγκόσμιο αλλά και τοπικό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι η άνθιση των ΜμΕ συμβάλλει στην ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής οικονομίας, προχώρησε τον Μάρτιο του 2008 στην υποβολή της πρωτοβουλίας «Small Business Act» (SBA) για την Ευρώπη. Κύριος στόχος της SBA είναι η προσέγγιση της επιχειρηματικότητας με την κατάλληλη εφαρμόσιμη πολιτική, η αναγνώριση των μικρών επιχειρήσεων ως προτεραιότητα κατά την σχεδίαση της αντίστοιχης πολιτικής και η εξάλειψη των δυσχερειών που αποτελούν εμπόδια για την ανάπτυξη των ΜμΕ.

Μέσω της SBA, πραγματοποιείται η θέσπιση ενός πλήρους νομοθετικού πλαισίου το οποίο περιλαμβάνει δέκα βασικές αρχές για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των κατάλληλων πολιτικών σε επίπεδο κρατών-μελών, αλλά και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι δέκα αρχές της πρωτοβουλίας «Small Business Act» είναι οι εξής:

- i. Η διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος εντός του οποίου οι επιχειρηματίες και οι οικογενειακές επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα να αναπτυχθούν και στο οποίο η επιχειρηματικότητα επιβραβεύεται.
- ii. Η διαβεβαίωση της παροχής δεύτερης ευκαιρίας σε περιπτώσεις τίμιων επιχειρηματιών που έχουν οδηγηθεί σε πτώχευση.
- iii. Η θέσπιση κανόνων βάσει της αρχής της προτεραιότητας στις μικρές επιχειρήσεις.
- iv. Η βελτίωση της ανταπόκρισης της δημόσιας διοίκησης στις ανάγκες των ΜμΕ.
- v. Η ευθυγράμμιση των μέσων πολιτικής με τις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, όσον αφορά την πρόσβασή τους στις δημόσιες συμβάσεις και στις κρατικές ενισχύσεις.
- vi. Η δημιουργία ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού και νομικού κλίματος για την πραγματοποίηση των έγκαιρων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές και την εύκολη πρόσβαση σε χρηματοδότηση.
- vii. Η υποστήριξη της εκμετάλλευσης του συνόλου των ευκαιριών της ενιαίας αγοράς από τις ΜμΕ.
- viii. Η ενθάρρυνση της βελτίωσης των δεξιοτήτων και της υιοθέτησης καινοτομιών από την πλευρά των ΜμΕ.
- ix. Η υποστήριξη των ΜμΕ στην μετατροπή των περιβαλλοντικών προκλήσεων σε ευκαιρίες.

- x. Η παροχή της κατάλληλης υποστήριξης στις ΜμΕ για την αποκόμιση των ωφελειών από την ανάπτυξη των αγορών.

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε την θέσπιση νέων νομοθετικών προτάσεων βάσει της αρχής της προτεραιότητας στις μικρές επιχειρήσεις, καθώς και νέων μέτρων για την υλοποίηση των παραπάνω αρχών σε κρατικό και ευρωπαϊκό επίπεδο βάσει των αναγκών των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

Εν συνεχεία, αναλύεται ο ρόλος και η σημασία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και στην Ελλάδα.

4.3.1 Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Μία από τις κύριες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι η δημιουργία ενός δελεαστικού επενδυτικού κλίματος εντός της ΕΕ, με στόχο την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αλλά και των ανθρώπων που απασχολούνται σε αυτές. Για τον σκοπό αυτό, κάθε χρόνο προχωρά στην δημοσίευση της ετήσιας έκθεσης για τις Ευρωπαϊκές ΜμΕ, η οποία αποτελεί ένα από τα μέσα που έχει στην διάθεσή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προκειμένου να επιβλέπει την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Small Business Act (SBA). Μέσω της SBA, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που προωθεί την ευημερία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, καταστέλλοντας τους παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξή τους.

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2018/2019, το πλήθος των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συμπεριλαμβανομένου και του Ηνωμένου Βασιλείου (EU-28), ξεπερνούσε τα εικοσιπέντε εκατομμύρια (25 εκατ.), εκ των οποίων το συντριπτικό ποσοστό του 93% αφορά πολύ μικρές επιχειρήσεις (micro SMEs). Επιπλέον, αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι οι ΜμΕ αποτελούσαν το 99,8% του συνόλου των επιχειρήσεων στον μη χρηματοοικονομικό επιχειρηματικό τομέα (nonfinancial business sector – NFBS), παράγοντας το 56,4% της προστιθέμενης αξίας και απασχολώντας το 66,6% του συνόλου των απασχολούμενων του συγκεκριμένου τομέα, ο οποίος συμβάλλει κατά 54,5% στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν των EU-28.

Πίνακας 2: Αριθμός, προστιθέμενη αξία και απασχόληση των ΜμΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων στην ΕΕ-28 στον ΝFBS το 2018

	Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις	Μικρές Επιχειρήσεις	Μεσαίες Επιχειρήσεις	Σύνολο ΜμΕ	Μεγάλες Επιχειρήσεις	Σύνολο Επιχειρήσεων
Επιχειρήσεις						
Αριθμός	23.323.938	1.472.402	235.668	25.032.008	47.299	25.079.312
Ποσοστό (%)	93,0%	5,9%	0,9%	99,8%	0,2%	100,0%
Προστιθέμενη Αξία						
Αξία σε € (εκατ.)	1.610.134	1.358.496	1.388.416	4.357.046	3.367.321	7.723.625
Ποσοστό (%)	20,8%	17,6%	18,0%	56,4%	43,6%	100,0%
Απασχόληση						
Αριθμός	43.527.668	29.541.260	24.670.024	97.738.952	49.045.644	146.784.592
Ποσοστό (%)	29,7%	20,1%	16,8%	66,6%	33,4%	100,0%

Σημείωση: Ως μεγάλες επιχειρήσεις αναφέρονται οι επιχειρήσεις με 250 ή περισσότερους απασχολούμενους.

Πηγή: Eurostat, National Statistical Offices, DIW Econ/Annual Report on European SMEs 2018/2019, European Commission

Σύμφωνα με τα αντίστοιχα στοιχεία που δημοσιεύτηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην τελευταία ετήσια έκθεση για το 2020/2021 για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της ΕΕ, είναι εμφανείς οι επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19, η οποία εξαπλώθηκε παγκοσμίως τους πρώτους μήνες του έτους 2020 και ακόμη απασχολεί την παγκόσμια κοινότητα. Η κρίση που προκλήθηκε εξαιτίας του COVID-19 είχε ως αποτέλεσμα την δραματική μείωση των κερδών του κλάδου των ΜμΕ στην ΕΕ, εξαιτίας των μέτρων και των περιορισμών που επέβαλε το κάθε κράτος-μέλος για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης της πανδημίας. Πιο συγκεκριμένα, η σημαντική μείωση των πωλήσεων της πλειοψηφίας των ΜμΕ είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση των πληρωμών και την δραματική μείωση των προμηθειών, με συνέπεια πολλές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να συνεχίζουν την λειτουργία τους με ζημίες. Παρ' όλα αυτά, η ζημία που μπορούσε να προκληθεί θα ήταν μεγαλύτερων διαστάσεων σε περίπτωση που τα κράτη-μέλη της ΕΕ δεν παρείχαν ανάλογα πακέτα στήριξης με σκοπό την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων στην ρευστότητα, την απασχόληση και γενικότερα την οικονομική δραστηριότητα. Τα στοιχεία για το 2020 που παρουσιάζονται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα, ενσωματώνουν τις συνέπειες της πανδημίας, καθώς και της εξόδου της Μεγάλης Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση τον Ιανουάριο του 2020.

Πίνακας 3: Αριθμός, προστιθέμενη αξία και απασχόληση των ΜμΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων στην ΕΕ-27 στον ΝΦΒΣ το 2020

	Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις	Μικρές Επιχειρήσεις	Μεσαίες Επιχειρήσεις	Σύνολο ΜμΕ	Μεγάλες Επιχειρήσεις	Σύνολο Επιχειρήσεων
<i>Επιχειρήσεις</i>						
Αριθμός	21.044.884	1.282.211	199.362	22.526.457	40.843	22.567.300
Ποσοστό (%)	93,3%	5,7%	0,9%	99,8%	0,2%	100,0%
<i>Προστιθέμενη Αξία</i>						
Αξία σε € (εκατ.)	1.179.476	1.071.196	1.087.613	3.338.286	2.956.544	6.294.829
Ποσοστό (%)	18,7%	17,0%	17,3%	53,0%	47,0%	100,0%
<i>Απασχόληση</i>						
Αριθμός	36.988.539	25.313.006	20.130.548	82.432.093	44.358.284	126.790.377
Ποσοστό (%)	29,2%	20,0%	15,9%	65,0%	35,0%	100,0%

Σημείωση: Ως μεγάλες επιχειρήσεις αναφέρονται οι επιχειρήσεις με 250 ή περισσότερους απασχολούμενους.

Πηγή: Eurostat, National Statistical Offices, DIW Econ/Annual Report on European SMEs 2020/2021, European Commission

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις παρείχαν πάνω από 82 εκατομμύρια θέσεων εργασίας, οι οποίες αντιστοιχούν στα δύο-τρίτα του συνόλου των θέσεων του μη χρηματοοικονομικού επιχειρηματικού τομέα. Επιπλέον, η συνεισφορά των ΜμΕ στην οικονομία άγγιξε το 53% της συνολικής προστιθέμενης αξίας της ΕΕ, με το πλήθος τους να ξεπερνά τα 22 εκατομμύρια. Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στράφηκαν προς την υιοθέτηση ψηφιακών εργαλείων, ούτως ώστε να εστιάσουν στις πωλήσεις μέσω του διαδικτύου αλλά και στην μετάβαση προς την τηλεργασία για να μπορέσουν να συνεχίσουν την λειτουργία τους.

Συμπερασματικά, συγκρίνοντας τα στοιχεία των ετησίων εκθέσεων για τις ΜμΕ του μη χρηματοοικονομικού επιχειρηματικού τομέα της ΕΕ-27 για το 2019 και το 2020, παρατηρείται πως οι θέσεις απασχόλησης μειώθηκαν κατά 1,7% και πως η προστιθέμενη αξία μειώθηκε κατά 7,6% εντός ενός έτους.

4.3.2 Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα

Αδιαμφισβήτητα, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν την σπονδυλική στήλη της ελληνικής οικονομίας. Η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων εντάσσεται στην κατηγορία των ΜμΕ, γεγονός που σημαίνει ότι παρέχουν την πλειονότητα των θέσεων απασχόλησης και συμβάλλουν ουσιαστικά στην διαμόρφωση του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος (ΑΕΠ). Συνεπώς, αποτελεί επιτακτική η ανάγκη της στήριξής τους μέσω της διαμόρφωσης ενός ευνοϊκού κλίματος από πλευράς της Πολιτείας, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από το Ενημερωτικό Δελτίο του SBA για το 2019, τα ποσοστά του αριθμού των επιχειρήσεων, των θέσεων απασχόλησης και της προστιθέμενης αξίας στην Ελλάδα ξεπερνούν τα αντίστοιχα ποσοστά της ΕΕ. Ειδικότερα, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις στην Ελλάδα αποτελούν την πλειοψηφία του συνόλου των ΜμΕ ξεπερνώντας το 97%, όταν το αντίστοιχο ποσοστό για την Ευρώπη των 28 είναι χαμηλότερο κατά 4,4%. Επιπροσθέτως, αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι σχεδόν το 50% της προστιθέμενης αξίας που παράγεται μέσω των ΜμΕ προέρχεται από τον κλάδο της μεταποίησης και από το χονδρικό και λιανικό εμπόριο. Παρ' όλα αυτά, τα στοιχεία της Ελλάδας για το 2019 υπήρξαν απογοητευτικά, καθώς οι επιδόσεις της στις αρχές της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, της δεύτερης ευκαιρίας, της διεθνοποίησης και της δημιουργίας ευκαιριών μέσα από τις περιβαλλοντικές προκλήσεις είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, η Ελλάδα διαθέτει υψηλή βαθμολογία στους τομείς της χορήγησης κρατικών ενισχύσεων και των δημοσίων συμβάσεων. Τέλος, συμβαδίζει με τον μέσο όρο της ΕΕ στους τομείς της «ανταποκρινόμενης διοίκησης» και της ανάπτυξης των δεξιοτήτων και της καινοτομίας, σημειώνοντας σημαντική πρόοδο σε σχέση με προηγούμενα έτη.

Πίνακας 4: Αριθμός Επιχειρήσεων, Απασχολουμένων και προστιθέμενη αξία - 2019

	Αριθμός Επιχειρήσεων			Αριθμός Απασχολουμένων			Προστιθέμενη Αξία		
	Ελλάδα		EU-28	Ελλάδα		EU-28	Ελλάδα		EU-28
	Αριθμός	Ποσοστό	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Ποσοστό	€ σε δις.	Ποσοστό	Ποσοστό
Πολύ Μικρές	800.075	97,4%	93,0%	1.527.075	62,0%	29,7%	9,0	17,6%	20,8%
Μικρές	18.958	2,3%	5,9%	398.514	16,2%	20,1%	11,8	23,1%	17,6%
Μεσαίες	2.176	0,3%	0,9%	239.627	9,7%	16,8%	11,7	22,9%	18,0%
ΜμΕ	821.209	100,0%	99,8%	2.165.216	87,9%	66,6%	32,6	63,5%	56,4%
Μεγάλες	331	0,0%	0,2%	297.411	12,1%	33,4%	18,7	36,5%	43,6%
Σύνολο	821.540	100,0%	100,0%	2.462.627	100,0%	100,0%	51,2	100,0%	100,0%

Πηγή: Αυτές οι εκτιμήσεις αφορούν το 2018 και εκπονήθηκαν από το DIW Econ, με βάση στοιχεία του 2008-2016 από την Structural Business Statistics Database (Eurostat)/2019 SBA Fact Sheet Greece – European Commission

Με βάση τα στοιχεία του Ενημερωτικού Δελτίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις ελληνικές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις για το 2021, είναι σημαντικές οι επιπτώσεις της πανδημίας στην λειτουργία των ΜμΕ, αλλά και γενικότερα στην οικονομία, η οποία συρρικνώθηκε σε ποσοστό πάνω από 8% για το έτος 2020. Ο αριθμός των πτωχεύσεων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αυξήθηκε σχεδόν κατά 6%, παρά την παροχή των μέτρων ελάφρυνσης από την πλευρά της Πολιτείας, όπως για παράδειγμα η χορήγηση επιστρεπτέων προκαταβολών, εγγυήσεων δανείων και πακέτων στήριξης για την απασχόληση. Ειδικότερα, οι κλάδοι της φιλοξενίας και της εστίασης αντιμετώπισαν τις μεγαλύτερες απώλειες, με τα ποσοστά της προστιθέμενης αξίας και των θέσεων απασχόλησης τους να μειώνονται κατά 58,1% και 21,3% αντίστοιχα. Επιπλέον, οι ελληνικές ΜμΕ συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα ως προς την πρόσβασή τους στην απαιτούμενη χρηματοδότηση και ως προς την διαδικασία της ψηφιοποίησης κατά την ψηφιακή μετάβαση.

Αντίθετα, ο κατασκευαστικός κλάδος σημείωσε αύξηση της παραγόμενης αξίας κατά 18% και γενικότερα η πρόοδος στους τομείς της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας συνεχίστηκε όπως και στα προηγούμενα έτη. Συνεπώς, η Ελλάδα με σταθερούς ρυθμούς πλησιάζει στον στόχο της και προσελκύει όλο και περισσότερες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ), κυρίως στους κλάδους στους οποίους η τεχνολογία παίζει πρωταρχικό ρόλο.

Πίνακας 5: Αριθμός Επιχειρήσεων, Απασχολουμένων και προστιθέμενη αξία - 2020

	Αριθμός Επιχειρήσεων			Αριθμός Απασχολουμένων			Προστιθέμενη Αξία		
	Ελλάδα		EU-27	Ελλάδα		EU-27	Ελλάδα		EU-27
	Αριθμός	Ποσοστό	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Ποσοστό	€ σε δις.	Ποσοστό	Ποσοστό
Πολύ Μικρές	680.038	94,6%	93,3%	1.217.952	46,9%	29,6%	8,5	19,7%	18,7%
Μικρές	34.701	4,8%	5,7%	603.944	23,3%	19,7%	6,9	15,9%	17,0%
Μεσαίες	3.819	0,5%	0,9%	331.976	12,8%	15,8%	9,1	21,1%	17,3%
ΜμΕ	718.558	99,9%	99,8%	2.153.872	83,0%	65,2%	24,6	56,7%	53,0%
Μεγάλες	522	0,1%	0,2%	442.391	17,0%	34,8%	18,7	43,3%	47,0%
Σύνολο	719.080	100,0%	100,0%	2.596.263	100,0%	100,0%	43,3	100,0%	100,0%

Πηγή: Αυτές οι εκτιμήσεις αφορούν το 2020 και εκπονήθηκαν από το DIW Econ, με βάση στοιχεία του 2008-2018 από την Structural Business Statistics Database καθώς και από προσωρινά στοιχεία για το 2019-2020 από την National Accounts Database και την Short-Term Business Statistics Database (Eurostat)/2021 SME Country fact Sheet's Background Document-European Commission

Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα για το 2020, στην Ελλάδα οι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν το 99,99% του συνόλου των επιχειρήσεων, παρέχουν το 83% του συνόλου των θέσεων εργασίας και συμβάλλουν σημαντικά στην συνολική προστιθέμενη αξία κατά ένα ποσοστό της τάξεως του 56,7%. Τα δεδομένα αφορούν αποκλειστικά τον βιομηχανικό και κατασκευαστικό κλάδο, καθώς και τον κλάδο του εμπορίου και των υπηρεσιών.

Οι προβλέψεις για το 2021 είναι αισιόδοξες, καθώς αναμένεται αύξηση του αριθμού των θέσεων απασχόλησης και της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας κατά 10,6% και 14,1% αντίστοιχα. Συνεπώς, συγκρίνοντας τα στατιστικά στοιχεία της Ελλάδας με αυτά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εύκολα μπορεί κανείς να συμπεράνει την σημασία των ΜμΕ για την ελληνική οικονομία, αλλά και την κοινωνία.

4.4 Λογιστικός Χειρισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην συντριπτική πλειοψηφία τους, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις εφαρμόζουν τους λογιστικούς και φορολογικούς νόμους που θεσπίζονται και επιβάλλονται στην κάθε χώρα ξεχωριστά. Σπάνιες είναι οι περιπτώσεις που μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

επιλέγουν να ακολουθήσουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) και τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ). Το γεγονός αυτό αποτελεί απόρροια του υψηλού κόστους εφαρμογής τους, καθώς σε μία τέτοια περίπτωση θα ήταν αναγκαία η διάθεση χρόνου και οικονομικών πόρων για την εκπαίδευση των απασχολουμένων στα νέα πρότυπα και τα αντίστοιχα μηχανογραφικά συστήματα. Όμως η διαφορετική αντιμετώπιση αυτών των πρακτικών θεμάτων από κράτος σε κράτος, καθιστά δυσχερή την μελέτη των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων από πιθανούς διεθνείς επενδυτές, οι οποίοι προσπαθούν να αξιολογήσουν την θέση και την αποδοτικότητα των ΜμΕ, ώστε να λάβουν τις οικονομικές αποφάσεις τους.

4.4.1 Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω δυσχερειών, το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board - IASB) δημοσίευσε το 2009 τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Enterprises - IFRS for SMEs). Κύριος στόχος της δημιουργίας των ΔΠΧΠ για τις ΜμΕ είναι η απλοποίηση των αρχών και των κανόνων των ολοκληρωμένων ΔΠΧΠ, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και να κάνουν πιο εύκολη την υιοθέτηση και την εφαρμογή τους. Ειδικότερα, για την δημιουργία των Προτύπων για τις ΜμΕ, το Συμβούλιο προχώρησε στις εξής αλλαγές των ΔΠΧΠ:

- Ζητήματα που δεν αφορούν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις δεν συμπεριλαμβάνονται,
- Οι απαιτήσεις που αφορούν τις γνωστοποιήσεις μειώθηκαν σε μεγάλο ποσοστό,
- Οι αρχές αναγνώρισης και αποτίμησης έχουν τροποποιηθεί, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ΜμΕ,
- Η λογιστική πολιτική που προτείνεται είναι απλουστευμένη και ειδικά σχεδιασμένη για τις ΜμΕ.
- Το περιεχόμενο των πλήρων ΔΠΧΠ που συμπεριλαμβάνεται έχει αναδιατυπωθεί με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να γίνεται κατανοητό από την πλειοψηφία των χρηστών του.

Χάρη σε αυτές τις απλουστεύσεις, οι ΜμΕ μπορούν να κάνουν πιο εύκολα το βήμα για την υιοθέτηση αυτών των διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων που είναι ειδικά σχεδιασμένα για αυτές. Προς το παρόν, η τελική απόφαση για την εφαρμογή των ΔΠΧΠ για τις ΜμΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγκειται στην κρίση κάθε κράτους-μέλους ξεχωριστά, ανεξάρτητα με το αν η ΕΕ έχει επιβάλει στις εισηγμένες εταιρίες των κρατών-μελών της την εφαρμογή των ΔΠΧΠ. Το μόνο τροχοπέδη που έθεσε ο IASB στην υιοθέτηση των ΔΠΧΠ για τις ΜμΕ, είναι η μη εφαρμογή τους από τις εισηγμένες εταιρίες ανεξαρτήτως του μεγέθους τους.

4.4.2 Δομή Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Τα ΔΠΧΠ για τις ΜμΕ είναι δομημένα ανά θέμα, όπου το καθένα έχει ειδικό αριθμό. Κάθε παράγραφος στο θέμα διαθέτει επίσης ειδικό αριθμό, με όλα τα θέματα να έχουν την ίδια βαρύτητα. Τα ΔΠΧΠ για τις ΜμΕ εντάσσουν στο πλαίσιο τους και μια σειρά παραδειγμάτων, με σκοπό να παρέχουν οδηγίες για την εφαρμογή τους. Το σύνολο αυτών των υποδείξεων δεν αποτελούν τμήματα του Προτύπου. Πιο συγκεκριμένα, τα ΔΠΧΠ για τις ΜμΕ αποτελούνται από θεματικές ενότητες των 35 παραγράφων, οι οποίες παρατίθενται στην συνέχεια.

A/A	ΤΙΤΛΟΣ
Παράγραφος 1	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
Παράγραφος 2	Αφετηρία και βασικές αρχές
Παράγραφος 3	Παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων
Παράγραφος 4	Κατάσταση οικονομικής θέσης
Παράγραφος 5	Κατάσταση συνολικών αποτελεσμάτων και κατάσταση αποτελεσμάτων
Παράγραφος 6	Κατάσταση μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και κατάσταση αποτελεσμάτων
Παράγραφος 7	Κατάσταση ταμειακών ροών
Παράγραφος 8	Σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων
Παράγραφος 9	Ενοποιημένες και ατομικές οικονομικές καταστάσεις

Παράγραφος 10	Λογιστικές πολιτικές, εκτιμήσεις και λάθη
Παράγραφος 11	Βασικά χρηματοοικονομικά μέσα
Παράγραφος 12	Άλλα ζητήματα για τα χρηματοοικονομικά μέσα
Παράγραφος 13	Αποθέματα
Παράγραφος 14	Επενδύσεις σε συγγενείς επιχειρήσεις
Παράγραφος 15	Επενδύσεις σε κοινοπραξίες
Παράγραφος 16	Επενδύσεις σε ακίνητα
Παράγραφος 17	Ενσώματες ακινητοποιήσεις
Παράγραφος 18	Άυλα στοιχεία
Παράγραφος 19	Επιχειρηματικές συνενώσεις και υπεραξία
Παράγραφος 20	Μισθώσεις
Παράγραφος 21	Προβλέψεις και ενδεχόμενες απαιτήσεις ή υποχρεώσεις
Παράγραφος 22	Υποχρεώσεις και καθαρή θέση
Παράγραφος 23	Έσοδα
Παράγραφος 24	Κρατικές επιχορηγήσεις
Παράγραφος 25	Κόστη δανεισμού
Παράγραφος 26	Πληρωμές με βάση την αξία των μετοχών
Παράγραφος 27	Απομείωση ενεργητικών στοιχείων
Παράγραφος 28	Αμοιβές προσωπικού
Παράγραφος 29	Φόρος εισοδήματος
Παράγραφος 30	Μετατροπή ξένων νομισμάτων
Παράγραφος 31	Υπερπληθωρισμός
Παράγραφος 32	Γεγονότα μετά την ημερομηνία αναφοράς
Παράγραφος 33	Γνωστοποιήσεις συνδεδεμένων μερών
Παράγραφος 34	Εξειδικευμένες δραστηριότητες
Παράγραφος 35	Μετάβαση στα ΔΠΧΠ για τις ΜμΕ

4.5 Εσωτερικός Έλεγχος Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν προηγουμένως, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν την κινητήρια δύναμη της οικονομίας, με αποτέλεσμα η εξασφάλιση της ευημερίας τους να αποτελεί μείζον ζήτημα για την Πολιτεία, αλλά και την κοινωνία. Επιπλέον, η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην διασφάλιση της βιωσιμότητας και της ανάπτυξης των επιχειρήσεων είναι καθοριστικής σημασίας για όλες τις οικονομικές οντότητες ανεξαρτήτως μεγέθους. Παρόλα αυτά, σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρείται ότι οι ΜμΕ στην συντριπτική τους πλειοψηφία δεν υιοθετούν συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Οι λόγοι για τους οποίους παρατηρείται αυτό το φαινόμενο, αλλά και τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου από την πλευρά των ΜμΕ αναλύονται στην συνέχεια.

4.5.1 Δυσχέρειες Εφαρμογής Εσωτερικού Ελέγχου στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους οι εσωτερικές δικλείδες ασφαλείας στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ελλιπείς οφείλονται στο μέγεθος και τους περιορισμένους πόρους των ΜμΕ. Εν συνεχεία, αξίζει να γίνει μια αναφορά στα σημαντικότερα εμπόδια που αφορούν την εφαρμογή ενός οργανωμένου και πλήρους συστήματος εσωτερικού ελέγχου στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

Αρχικά, ο σημαντικότερος παράγοντας για την αποτροπή της υιοθέτησης ενός ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου αποτελεί το υψηλό κόστος που απαιτείται για την εφαρμογή του. Η πλειοψηφία των ΜμΕ που δεν διαθέτει επαρκείς εσωτερικές δικλείδες ασφαλείας, στηρίζει αυτή της την απόφαση στο ύψος των δαπανών που απαιτούνται για την εφαρμογή ενός ΣΕΕ, με βάση την προσέγγιση κόστους-οφέλους. Σύμφωνα με τους Mahzan και Yan (2014), οι περισσότεροι ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων εκτιμούν ότι τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή ενός πλήρους ΣΕΕ στις επιχειρήσεις τους, δεν υπερτερούν του κόστους που προκύπτει από τις διάφορες δαπάνες για την υλοποίησή του. Επιπλέον, αποτελεί κοινή αντίληψη μεταξύ των ιδιοκτητών ΜμΕ ότι εφόσον οι επιχειρήσεις τους δεν χαρακτηρίζονται από την πολυπλοκότητα των μεγάλων οικονομικών οντοτήτων, δεν υπάρχει η ανάγκη της εφαρμογής μιας πλήρους σειράς εσωτερικών δικλείδων ασφαλείας. Κατά

συνέπεια, στις περισσότερες περιπτώσεις μικρομεσαίων επιχειρήσεων υιοθετούνται ελλιπείς διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου, με αποτέλεσμα ο ακριβής και έγκαιρος εντοπισμός των διάφορων σφαλμάτων να καθίσταται εξαιρετικά δύσκολος. Το γεγονός αυτό καθιστά εύθραυστη την ευημερία των ΜμΕ σε ενδεχόμενες προκλήσεις του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και σε πιθανές αναταραχές της οικονομίας.

Επιπροσθέτως, η έλλειψη εταιρικής διακυβέρνησης είναι ένα γεγονός που παρατηρείται κατά κόρον στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Εξαιτίας του μεγέθους τους και της ανεπάρκειας της σχετικής πληροφόρησης για την σημασία της εφαρμογής της εταιρικής διακυβέρνησης, οι περισσότεροι ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων θεωρούν περιττή την λεπτομερή και επαρκή οργάνωσή της. Επιπλέον, αρκετοί ιδιοκτήτες ΜμΕ δεν διαθέτουν τις επαρκείς και κατάλληλες διοικητικές και λειτουργικές δεξιότητες που απαιτεί η θέση που κατέχουν οι ίδιοι στην Διοίκηση της εταιρίας τους. Ειδικότερα το γεγονός αυτό παρατηρείται στην Ελλάδα, όπου οι ΜμΕ είναι στην πλειοψηφία τους οικογενειακές επιχειρήσεις και δεν υποχρεούνται από τον νόμο για την τήρηση συγκεκριμένων προδιαγραφών όσον αφορά την εταιρική διακυβέρνηση (Νόμος 4449/2017 και τροποποιήσεις του εμπορικού Νόμου 4548/2018). Ως αποτέλεσμα, εφόσον δεν υπάρχουν σαφή πλαίσια που να περιλαμβάνουν τις κατευθυντήριες γραμμές για ζητήματα όπως η λειτουργία και η χρηματοδότηση της επιχείρησης, πολλές ΜμΕ παρεκκλίνουν από τους μακροπρόθεσμους στόχους τους. Κατά συνέπεια, στις οικογενειακές επιχειρήσεις στην περίπτωση που δεν υπάρχουν οργανωμένες δομές διακυβέρνησης, με την διαδοχή στην επόμενη γενιά, είναι ευκολότερη η παρέκκλιση από τις ενέργειες που προβλέπονται από την στρατηγική της οντότητας, με αποτέλεσμα να απειλείται η ευημερία τους. Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε οικογενειακές επιχειρήσεις διεθνώς, παρατηρείται ότι το 65% των ιδιοκτητών μικρομεσαίων επιχειρήσεων επιθυμούν την διαδοχή της επιχείρησης τους στην επόμενη γενιά. Παρ' όλα αυτά, μόνο ένα ποσοστό της τάξεως του 30% των ΜμΕ επιβιώνουν μετά την διαδοχή τους στην δεύτερη γενιά, το 13% επιβιώνουν μετά την Τρίτη και τέλος, το ακόμη μικρότερο ποσοστό του 3% επιζεί έπειτα από την τέταρτη γενιά.

Τέλος, η έλλειψη των απαραίτητων λογιστικών δεξιοτήτων και η εσφαλμένη διαχείριση των πληροφοριών αποτελούν ένα από τα συνηθέστερα και σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Σε μεγάλο ποσοστό, οι ΜμΕ απασχολούν έναν μικρό αριθμό υπαλλήλων, οι οποίοι επιλέγονται συνήθως με κριτήριο την ύπαρξη οικογενειακού ή συγγενικού δεσμού. Συνεπώς, σε αυτές τις περιπτώσεις παρατηρείται συχνά η κακή διαχείριση των πληροφοριών και η λανθασμένη καταχώρηση λογιστικών δεδομένων, εξαιτίας της έλλειψης των απαραίτητων προσόντων, γνώσεων και δεξιοτήτων που θα έπρεπε

να διέπουν το σύνολο των εργαζομένων της επιχείρησης. Το αποτέλεσμα είναι η αποτυχία της έγκαιρης και έγκυρης διακίνησης της πληροφόρησης, ούτως ώστε να διαμορφωθεί η ακριβοδίκαιη εικόνα της επιχείρησης και να παρθούν οι σωστές αποφάσεις για την ανάπτυξη και την ευημερία της.

4.5.2 Οφέλη Εφαρμογής Εσωτερικού Ελέγχου στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Εξαιτίας της ύπαρξης των παραπάνω δυσχερειών, η καθιέρωση της εφαρμογής μιας πλήρους σειράς εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορεί να συμβάλει στην μείωση ή ακόμη και στην εξάλειψη των προαναφερόμενων κινδύνων. Εν συνεχεία, αναλύονται τα κυριότερα οφέλη που μπορεί να προκύψουν από την υιοθέτηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου στις ΜμΕ.

Αρχικά, η καθιέρωση συστηματικών διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου είναι ικανή να αναδείξει την ύπαρξη λαθών που υπό άλλες συνθήκες δεν θα γινόταν αντιληπτά. Όταν ο αριθμός των εργαζομένων είναι μικρός, σε περιπτώσεις πολύ μικρών επιχειρήσεων μπορεί ακόμη κι ένας υπάλληλος να εκτελεί όλα τα καθήκοντα, συνεπάγεται ότι πολλαπλές αρμοδιότητες αναλαμβάνονται από τον ίδιο υπάλληλο. Με αυτόν τον τρόπο δεν επιτυγχάνεται η κατανομή των αρμοδιοτήτων και η πραγματοποίηση λάθους είναι πολύ πιθανή. Ειδικά στην Ελλάδα, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της στελέχωσης των ΜμΕ από υπαλλήλους που δεν διαθέτουν την επαρκή πείρα και τις απαραίτητες δεξιότητες που απαιτεί η θέση στην οποία βρίσκονται. Ένα πλήρες σύστημα εσωτερικού ελέγχου έχει την δυνατότητα να εντοπίζει, αλλά και να προλαμβάνει τα πιθανά σφάλματα.

Επιπροσθέτως, η εφαρμογή εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας οδηγεί στον έγκαιρο εντοπισμό και την πρόληψη απάτης. Όταν ένας εργαζόμενος αναλαμβάνει μια πληθώρα αρμοδιοτήτων γνωρίζοντας ότι καλείται ο ίδιος να ελέγξει την ορθότητα των διαδικασιών που έχει εκτελέσει, μπορεί εύκολα να εκμεταλλευτεί την συγκεκριμένη συνθήκη και να πραγματοποιήσει απάτη την οποία μπορεί εύκολα να καλύψει χωρίς να γίνει αντιληπτός. Όμως, με την χρήση ΣΕΕ η πραγματοποίηση απάτης καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη με αποτέλεσμα να εντοπίζει σύντομα και να αποθαρρύνει τέτοιου είδους συμπεριφορές.

Επιπλέον, η υιοθέτηση επαρκών και αξιόπιστων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου συμβάλλει στην επίτευξη του στρατηγικού πλάνου και των μακροπρόθεσμων στόχων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Μέσω του ΣΕΕ αξιολογείται η επίδοση της επιχείρησης και κατά πόσο οι δραστηριότητες και η γενική της πορεία συνάδει με τον σκοπό της. Με αυτόν τον τρόπο εντοπίζονται και αντιμετωπίζονται οι διάφοροι επιχειρηματικοί κίνδυνοι που απειλούν την ευημερία της επιχείρησης, είτε αυτοί είναι συνήθεις είτε κίνδυνοι που προκύπτουν από παγκόσμιες κρίσεις. Κατά συνέπεια, αυτό το περιβάλλον σταθερότητας και ανάπτυξης που διαμορφώνεται προσθέτει αξία στην οικονομική οντότητα. Έτσι με την ανάπτυξη της κάθε μικρομεσαίας επιχείρησης, οι οποίες αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων, επιτυγχάνεται η ανάπτυξη της παραγωγής, της απασχόλησης, της καινοτομίας και γενικότερα της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας.

4.5.3 Είδη Ανάθεσης Εσωτερικού Ελέγχου

Η ανάθεση του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να πραγματοποιηθεί με τους εξής τρόπους:

- Πλήρης ανάθεση (Outsourcing): Η Διοίκηση της επιχείρησης αναθέτει πλήρως την οργάνωση της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου σε εξωτερικό συνεργάτη.
- Μερική ανάθεση (Partial outsourcing): Η επιχείρηση διαθέτει εσωτερικό ελεγκτή και αποφασίζει την ανάθεση ορισμένων διαδικασιών ελέγχου σε εξωτερικό συνεργάτη.
- Μερική ανάθεση με συνεργασία (Co-sourcing): Η επιχείρηση διαθέτει εσωτερικό ελεγκτή και ο εξωτερικός συνεργάτης καλείται να συνεργάζεται μαζί του σε ορισμένες περιπτώσεις.
- Υπεργολαβία (Subcontracting): Η επιχείρηση αναθέτει σε εξωτερικό συνεργάτη την πραγματοποίηση ενός ελεγκτικού έργου το οποίο καλείται να φέρει εις πέρας σε συγκεκριμένο χρονικό περιθώριο.

4.5.4 Εξωτερική Ανάθεση του Εσωτερικού Ελέγχου

Η εφαρμογή ενός ΣΕΕ δεν γίνεται απαραίτητα μόνο με την δημιουργία ενός ξεχωριστού τμήματος εσωτερικού ελέγχου εντός της επιχείρησης, αλλά δίνεται και η δυνατότητα της μερικής ή πλήρους ανάθεσής του σε εξωτερικό συνεργάτη. Τα πλεονεκτήματα της συντήρησης αποκλειστικά εσωτερικά της επιχείρησης ενός τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι πολλαπλά, καθώς η Διοίκηση μπορεί να ελέγχει πλήρως τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σε όλα του τα στάδια και να ενημερώνεται άμεσα για τους επιχειρηματικούς κινδύνους που την απειλούν. Εξαιτίας όμως του μεγέθους και των περιορισμένων πόρων των ΜμΕ καθίσταται δύσκολη η δημιουργία τμημάτων εσωτερικού ελέγχου και η απασχόληση εσωτερικού ελεγκτή εντός των συγκεκριμένων επιχειρήσεων. Για αυτόν τον λόγο η εξωτερική ανάθεση του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί μια συνήθης πρακτική σε περιπτώσεις επιχειρήσεων που δεν διαθέτουν τα επαρκή κεφάλαια και το κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό για την δημιουργία του.

Η απόφαση της ανάθεσης του εσωτερικού ελέγχου σε εξωτερικό συνεργάτη δεν μετακυλίζει και την ευθύνη της Διοίκησης για την εποπτεία των διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου. Η Διοίκηση έχει την ευθύνη της ορθής εφαρμογής του ΣΕΕ σύμφωνα με τα Πρότυπα και την ισχύουσα νομοθεσία. Για αυτόν τον λόγο πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ της επιχείρησης και του εξωτερικού συνεργάτη, προκειμένου να υπάρχει συνεχής επικοινωνία και να γίνεται η ανταλλαγή των απαραίτητων πληροφοριών για την σωστή διεκπεραίωση και την επιτήρηση των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου.

Σύμφωνα με άρθρο των Scarlata και Garven (2019), η εξωτερική ανάθεση του εσωτερικού ελέγχου σε μικρές επιχειρήσεις τους επιτρέπει να επωφελούνται από την καθοδήγηση και τις συμβουλές από το εξωτερικό τους περιβάλλον σε περιόδους κατά τις οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα σε σχέση με την λειτουργία και την βιωσιμότητά τους. Επιπλέον, με την πάροδο του χρόνου όχι μόνο αντιμετωπίζονται οι κίνδυνοι που τις απειλούν, αλλά και βελτιώνεται η αποδοτικότητα τους, μέσω της διασφάλισης των περιουσιακών τους στοιχείων και της επίτευξης των μέσο-μακροπρόθεσμων στόχων τους. Πιο συγκεκριμένα, παρατήρησαν την ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ της απόφασης των μικρών επιχειρήσεων για την εξωτερική ανάθεση των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου και τριών παραγόντων: της συμμετοχής της Επιτροπής Ελέγχου, της βιωσιμότητας της επιχείρησης και της ανάγκης για εξειδίκευση. Αρχικά, ο βαθμός στον οποίο εμπλέκεται η Επιτροπή Ελέγχου συνδέεται άμεσα

με την απόφαση για την εξωτερική ανάθεση, καθώς παρατηρήθηκε ότι οι Επιτροπές Ελέγχου των επιχειρήσεων που είχαν ιδιαίτερος ενεργό ρόλο στην επιχείρηση εκτιμούν σε μεγαλύτερο βαθμό τα οφέλη τα οποία μπορούν να αποκομίσουν από κάποιον εξωτερικό συνεργάτη, όπως η βελτίωση της ποιότητας των λειτουργιών και της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης. Επιπροσθέτως, εντοπίστηκε θετική σχέση μεταξύ της υγιούς λειτουργίας των επιχειρήσεων και της εξωτερικής ανάθεσης του εσωτερικού ελέγχου. Ανησυχητικό αποτελεί το εύρημα της μείωσης των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου για την εξοικονόμηση πόρων σε περιόδους κατά τις οποίες οι μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Τέλος, εντοπίστηκε ότι η απόφαση της εξωτερικής ανάθεσης δεν συσχετίζεται με την ανάγκη των μικρών επιχειρήσεων για εξειδίκευση, καθώς η προτίμηση της Διοίκησης ως προς ελεγκτές ανάλογα με την πιστοποίηση εσωτερικού ελέγχου που διαθέτουν, τις ώρες επιπλέον εκπαίδευσης που πραγματοποιούν ανά έτος κλπ. δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία στην διαδικασία της απόφασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

5.1 Συμπεράσματα

Στην εν λόγω διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε μια εκτενής αναφορά στον εσωτερικό έλεγχο και πιο συγκεκριμένα στην εξέλιξη του με το πέρασμα των ετών, στο θεσμικό πλαίσιο που τον διέπει, καθώς και στον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζει στην λειτουργία και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, αλλά και γενικότερα στην άνθιση της οικονομίας. Η αναγκαιότητα για την επίβλεψη των καθημερινών διεργασιών της κάθε επιχείρησης από την Διοίκηση είναι αδιαμφισβήτητη εξαιτίας της πιθανότητας ύπαρξης ακούσιων ή και εκούσιων σφαλμάτων, τα οποία απειλούν την υγιή λειτουργία των επιχειρήσεων. Για αυτόν τον σκοπό απαιτείται η δημιουργία ενός τμήματος εσωτερικού ελέγχου ή ακόμη υπάρχει και η επιλογή της ανάθεσης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου σε εξωτερικό συνεργάτη. Ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να πραγματοποιείται από άρτια εκπαιδευμένους και έμπειρους επαγγελματίες, οι οποίοι διορίζονται από την Διοίκηση και καλούνται να ελέγξουν τον σύνολο των διαδικασιών και των αποφάσεων που αφορούν την επιχείρηση και εν συνεχεία να ενημερώνουν έγκαιρα και με ακρίβεια το κατάλληλο επίπεδο από το οποίο έχουν διοριστεί με τα συμπεράσματα του ελέγχου.

Πληθώρα έγκριτων μελετών που έχουν εκπονηθεί σε όλη την υφήλιο τονίζουν την σημαντικότητα της υιοθέτησης συστημάτων εσωτερικού ελέγχου από κάθε είδους επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως του μεγέθους τους. Η εφαρμογή εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας καθίσταται πλέον απαραίτητη και από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από την επικρατούσα αντίληψη ότι εξαιτίας του περιορισμένου μεγέθους τους, του απασχολούμενου προσωπικού και του όγκου των εργασιών τους σε σχέση με τις μεγάλες οικονομικές οντότητες δεν απαιτείται η υιοθέτηση ΣΕΕ. Μέσω της οργάνωσης των καθημερινών διαδικασιών και του καταμερισμού των εργασιών σύμφωνα με τις αρχές των Προτύπων και της εκάστοτε νομοθεσίας, αποκτάται εύλογη διασφάλιση για την ορθή διεξαγωγή των λειτουργιών της επιχείρησης, ούτως ώστε να παραμείνει προσηλωμένη στον στρατηγικό της σκοπό.

Κύριο αντικείμενο των ερευνών υπήρξε ο προσδιορισμός των παραγόντων και σε τι βαθμό αυτοί επηρεάζουν την απόφαση για την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου σε μια επιχείρηση. Σε μεγάλο ποσοστό τα πορίσματα των ερευνών συγκλίνουν, ενώ οι περισσότερες αποκλίσεις εντοπίζονται στον βαθμό κατά τον οποίο οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν το ελεγκτικό έργο. Η επαγγελματική κατάρτιση και ο βαθμός ανεξαρτησίας των εσωτερικών ελεγκτών από την Διοίκηση αποτελούν τις πιο σημαντικές μεταβλητές που μπορούν να επηρεάσουν την ποιότητα του έργου του εσωτερικού ελεγκτή. Επιπροσθέτως, ο λόγος για τον οποίο οι επιχειρήσεις αμελούν την εφαρμογή εσωτερικών δικλείδων ασφαλείας αποδίδεται στην έλλειψη των πόρων και στην προτίμησή τους να τα διαθέσουν σε άλλους τομείς της επιχείρησης. Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των μελετών τονίζουν ότι οι συνέπειες της μη τήρησης επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου είναι εμφανώς πιο επικίνδυνες για την βιωσιμότητα των επιχειρήσεων από ότι επικρατεί στην κοινή αντίληψη.

Το τελευταίο πόρισμα θα έπρεπε να απασχολήσει τους ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων οι οποίοι αμελούν σε μεγάλο βαθμό την υιοθέτηση διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου εξαιτίας της άγνοιάς τους για την σημασία του. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν την σπονδυλική στήλη της παγκόσμιας οικονομίας και συμβάλλουν στην παραγωγή προστιθέμενης αξίας, με αποτέλεσμα η οικονομική τους πορεία να έχει τεράστιο αντίκτυπο στις αντίστοιχες εθνικές οικονομίες και γενικότερα την κοινωνία. Στατιστικά στοιχεία των περασμένων ετών αναδεικνύουν σε μόνιμη βάση τα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ σε παγκόσμιο επίπεδο, τα οποία σε συνδυασμό με την λήψη λανθασμένων στρατηγικών αποφάσεων οδηγούν στην χαμηλή ανταγωνιστικότητα και παραγωγικότητα και κατά συνέπεια στην κατάρρευσή τους. Συμπερασματικά, είναι απαραίτητο να δοθεί έμφαση στην διαμόρφωση κανόνων, αρχών και νόμων που να εστιάζουν στην διαμόρφωση επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου τα οποία θα καλύπτουν τις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

5.2 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Ως επί το πλείστον, τα τελευταία χρόνια οι περισσότερες μελέτες για τον εσωτερικό έλεγχο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων έχουν πραγματοποιηθεί στις αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ασίας και της Αφρικής. Παρά τον καθοριστικό ρόλο των ΜμΕ στην ελληνική οικονομία, οι

έρευνες που εστιάζουν στην σημασία και τους παράγοντες που επηρεάζουν την εφαρμογή των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου σε αυτές είναι πολύ περιορισμένες. Με την άντληση δεδομένων μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων από οικονομικές οντότητες της Ελλάδας που χρησιμοποιούν εσωτερικές δικλίδες ασφαλείας, μπορούν να βγουν πολύτιμα συμπεράσματα για επιχειρήσεις που βρίσκονται στο αρχικό στάδιο της υιοθέτησης και του σχεδιασμού των ΣΕΕ. Επιπλέον, η δημοσίευση μελετών για τα οφέλη της εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου ως προς την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και την επίτευξη του στρατηγικού τους σκοπού μπορούν να δώσουν κίνητρο σε περισσότερους ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την υιοθέτηση επαρκών και δομημένων ΣΕΕ.

Επιπροσθέτως, με την εκπόνηση ερευνών που εστιάζουν σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις που ανήκουν στον ίδιο κλάδο, μπορούν να βγουν σημαντικά συμπεράσματα που αφορούν τις ανάγκες και τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου για την εκάστοτε επιχείρηση. Ως αποτέλεσμα, οι πληροφορίες που μπορούν να αντληθούν από τέτοιου είδους μελέτες είναι στοχευμένες και παρέχουν βοήθεια στην διαμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας για την αποδοτικότερη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε τύπο επιχείρησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Abduhameed, F., & Aruwa, S. (2012). Internal Audit Function (IAF) Outsourcing and the Performance of SME in England and Wales. *International Journal of Business and Social Sciences*, 2(5), 1-23.

Abdul Wahab, E. A., Gist, W., Gul, F. A., & Mat Zain, M. (2021). Internal Auditing Outsourcing, Nonaudit Services, and Audit Fees. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 40(2), 23-48.

Al-Najjar, B. (2018). Corporate governance and audit features: SMEs evidence. *Journal of Small Business and Enterprise Development*.

Baatwah, S. R., & Al-Qadasi, A. A. (2020). Determinants of outsourced internal audit function: a further analysis. *Eurasian Business Review*, 10(4), 629-659.

Chambers, A. D., & Odar, M. (2015). A new vision for internal audit. *Managerial auditing journal*.

Chiarini, A., Castellani, P., Rossato, C., & Cobelli, N. (2021). Quality management internal auditing in small and medium-sized companies: an exploratory study on factors for significantly improving quality performance. *Total quality management & business excellence*, 32(15-16), 1829-1849.

Christ, M. H., Eulerich, M., Krane, R., & Wood, D. A. (2021). New frontiers for internal audit research. *Accounting Perspectives*, 20(4), 449-475.

Christensen, L. (2022). Internal audit: A case study of impact and quality of an internal control audit. *International Journal of Auditing*.

Coetzee, F., & Buys, P. (2017). INDEPENDENT REVIEW OR AUDIT? THE SME IMPLICATIONS WORTH PONDERING. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Negotia*, 62(2).

Cook, J. W., & Winkle, G. M. (1976). *Auditing: Philosophy and Technique*. Houghton Mifflin.

- Coram, P., Ferguson, C., & Moroney, R. (2008). Internal audit, alternative internal audit structures and the level of misappropriation of assets fraud. *Accounting & Finance*, 48(4), 543-559.
- Eulerich, M., & Lenz, R. (2020). Defining, measuring, and communicating the value of internal audit. best practices for the profession.
- Goodwin, J., & Yeo, T. Y. (2001). Two factors affecting internal audit independence and objectivity: Evidence from Singapore. *International Journal of auditing*, 5(2), 107-125.
- Graham, L. (2015). *Internal control audit and compliance: documentation and testing under the new COSO framework*. John Wiley & Sons.
- Kaya, H. P., & Uzay, Ş. (2017). The risks that will threaten going concern and control recommendations: Case study on SMEs.
- Kotb, A., Elbardan, H., & Halabi, H. (2020). Mapping of internal audit research: a post-Enron structured literature review. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.
- Lee, S. S. (2017). *Audit Committee Expectations on the Effectiveness of the Internal Audit Function: A Malaysian Perspective* (Doctoral dissertation, Curtin University).
- Linina, I., Zvirgzdina, R., & Tišlerová, K. (2022). Involvement of Employees in Increasing the Efficiency of Production Processes for SMEs in the Baltic States. *European Integration Studies*, (16), 125-134.
- Mahzan, N., & Yan, C. M. (2014). Harnessing the benefits of corporate governance and internal audit: advice to SME. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 115, 156-165.
- Minola, T., Baù, M., Brumana, M., & De Massis, A. (2022). Under which circumstances do family SMES achieve high growth? A behavioural perspective. *International Small Business Journal*, 40(6), 768-798.
- Ofori-Amanfo, J., Akonsi, S. W., & Agyapong, G. K. Q. (2022). The impact of organisational capabilities on the performance of small-and medium-sized enterprises (SMEs). *European Business Review*, (ahead-of-print).
- Okpara, E., Ezirim, C. B., & Mohammed, U. (2017). FIRM SIZE, INDUSTRY TYPE AND INTERNAL AUDIT OUTSOURCING IN NIGERIA: EVIDENCE FROM SMEs. *International Journal of Business, Accounting, & Finance*, 11(1).

- Paterson, J. C. (2014). *Lean auditing: driving added value and efficiency in internal audit*. John Wiley & Sons.
- Pickett, K. S. (2010). *The internal auditing handbook*. John Wiley & Sons.
- Scarlata, A. N., Garven, S., Vagner, B., & Bahmanziari, T. (2019). Internal audit outsourcing in small organizations: An exploratory study. *Journal of Small Business Strategy*, 29(2), 44-57.
- Soh, D. S., & Martinov-Bennie, N. (2011). The internal audit function: Perceptions of internal audit roles, effectiveness and evaluation. *Managerial auditing journal*.
- Sow, A. N. G., Basiruddin, R., Mohammad, J., & Rasid, S. Z. A. (2018). Fraud prevention in Malaysian small and medium enterprises (SMEs). *Journal of financial Crime*.
- Stewart, J., & Subramaniam, N. (2010). Internal audit independence and objectivity: emerging research opportunities. *Managerial auditing journal*.
- TITILAYO, O., & PROMISE, O. T. (2022). Business Growth and Internal Auditing. *INTERNATIONAL JOURNAL OF ECONOMICS, MANAGEMENT, BUSINESS, AND SOCIAL SCIENCE (IJEMBIS)*, 2(1), 22-33.
- UL Anderson, MJ Head, S. Ramamoorti, C. Riddle, M. Salamasick, PJ Sobel (2017). *Internal Auditing: Assurance and Advisory Services*, The Internal Audit Foundation.
- Weekes-Marshall, D. (2020). The role of internal audit in the risk management process: A developing economy perspective. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 31(4), 154-165.
- Zeng, H., Yang, L., & Shi, J. (2020). Does the supervisory ability of internal audit executives affect the occurrence of corporate fraud? Evidence from small and medium-sized listed enterprises in China. *International Journal of Accounting & Information Management*.
- Zhang, Z., Scott, J. M., Lau, M. C. K., & Parnell, J. A. A Multi-Level Perspective on Firm Growth: An Empirical Study of SMEs.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Δρογαλάς, Γ. (2010). Αξιολόγηση της εφαρμογής και συνεισφοράς των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου από τη σκοπιά της λογιστικής και της χρηματοοικονομικής στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις της Ελλάδας.

Κεραμάρης, Ε. (2018). Εσωτερικός έλεγχος μικρομεσαίων επιχειρήσεων: μελέτη περίπτωσης.

Λουμιώτης, Β. (2019). Διαχείριση Κινδύνων και Εσωτερικός Έλεγχος. Αθήνα: ΙΕΣΟΕΛ.

Νεγκάκης, Χ., & Ταχυνάκης, Π. (2017). Ελεγκτική: Εσωτερικός Έλεγχος, Θεωρία και Εφαρμογές. *Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη*.

Παντελής, Π. (2003). Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις -οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του. *Τόμος Α Αθήνα*.

Παπαδοπούλου, Ε. (2011). Εσωτερικός έλεγχος και διεθνή πρότυπα για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου.

Διαδικτυακές Πηγές

<https://assets.ey.com/>

<https://ec.europa.eu/>

<https://op.europa.eu/>

<https://www.coso.org/>

<https://www.ekt.gr/>

<https://www.e-nomothesia.gr/>

<https://www.espa.gr/>

<https://www.ggb.gr/>

<https://www.hiia.gr/>

<https://www.ifrs.org/>

<https://www.investopedia.com/>

<https://www.statista.com/>

<https://www.taxheaven.gr/>

<https://www.theiia.org/>